

16
M. E. S.
HISTORISK och OECONOMISK
Beskrifning

Swer

Nio = Staden
EKENÆS,

Med Wederbörandes tilstånd /

Under

Oeconomie PROFESSORENS och LEDAMÖRERS
af Kongl. Swenska Wetenskaps Academien och
Upsala Wetenskaps Societeten

Dr. PEHR KALMS

Inseende;

Sör Lager-Krantsen

Utgiftwen och til allmän granskning öfverlämnad / i
Åbo Academiens öfra Läro-Sal för middagen
den 4. Augusti 1760.

af

CARL BERGMAN.

Nylänninge.

Åbo, Tryckt hos Directeuren och Kongl. Postm. i Stor-Sör-
stendömet Finland, JACOB MERCKELL.

Kongl. Maj:ts
Tro-Man / Cancellie-Råd samt Riddare af
Kongl. Nordstjerne Orden,
Högwälborne Herren

Herr **ANDERS ANTON**
Von **STIERNMAN.**

Nådige

Eder / Nådige Herrar / har Försynen behagat
lärdoms himmel / såsom klara solar lysen. I
Manheims forna minnes märcken / som länge i glöm
förkofring / som dese wetenskaper genom Eder oför
och skal derföre icke allenast af wår tid / utan ock sena
det ädelmod / för hwilket I / Nådige Herrar /
len / ty I hafwen haft all möda ospard / at meddela
riska ännu utarbetande. Samma Eder Höga be
namn til en prydnad för dessa ringa och utan egen zör
med wanligt wälbehag / detta enfaldiga arbete / hwile
Deremot skal aldrig underlåta at med djup wördnad

Mine Nådige

Allra Edmjts

CARL

Kongl. Maj:ts
Tro-Man och Cancellie-Råd
Högwälborne Herren
Herr OLOF
Von **DALIN.**

Herrar /

med så förträffeliga egenstaper utrusta / at I på wår
hafwen haft om hjertat / at utreda wårt Swenska
skones mörcker warit inwecklade. Den tilwäxt och
trutna sorgfällighet wunnit / är således ganska stor /
efterwerlden med wördsam tacksamhet erkännas. Utaf
af alla beprisens / har jag äfwen de säkraste wedermå-
mig de nödwändigaste hjelpredor til närwarande Histo-
wägenhet gifwer mig dristighet at låna Edra lysande
lighet hopsatte blad. Ansen / Nådige Herrar /
ket en wördnadsfull erkänsla Eder i ödmjukhet tilågnas,
framhärda

Herrars

Raste tjänare

BERGMAN.

Borgmästare och Råd
I Sjö-Staden **EKENÆS**

Så och Stadsens
Äldste samt Handlande,
Tillika med de öfriga af det Hedertvärda
Borgerskapet /

Warder detta ringa arbete twördsammast
upoffradt / såsom et twedermåle / af all årtedd
gunst och bewågenhet / med trogen önskan til
beständig walgång i tiden / och en önskelig hamn
i ewigheten af

Den Högårade Magistratens
Samt
Det Hedertvärda Borgerkets

Edmjuke och hørsamme
tjenare

CARL BERGMAN.

J. G. N.

Söretal.

At widlyftigt orda om orsaken, som förmått mig at utgifwa detta ringa arbete, då jag är sinnad at aflägga mit andra Academiska Smilleprof, kan så mycket billigare anses för onödigt, som icke allenast uti Academiska, utan ock andra wittre mäns arbeten, tydeligen blifwit talt, om den förmon och nytta, som et land och rike tilflyter, af des underliggande Landskapers, Soknars och Ståders noga kannedom. Wår uplysta tid, då de flåstas tankesätt, i synnerhet i Oeconomie och de delar hwaruppå den sig grundar, blifwit ändrade, är så öfwertygad om denna sak, at wår Höga och Nådiga Öfwerhet, tillika med de yppersta och om wårt Fädernes lands wålfärds befrämjande på det högsta sorgfällige Mån spara ingen omkostnad och möda til detta ändamåls erhållande. Dessa stora och priswärda efterdömen, på mångfalt sätt skjeddä upmuntringar, en ädel drift och begårelse, at på något sätt kunna tjena Fäderneslandet, samt en naturlig kärlek til Fosterbygden, hafwa

4

derföre

derföre jemwål, i wår tid, förmått många af den Academi-
ska ungdomen, at beskriwa de Städer och Sotnar, ifrån
hwilcka de leda sin härkomst. Detta har äfwen varit drifs-
fråderer til närwarande arbetes utgifwande. Min födslo, Orts
Ekenäs Stads belågenhet, äldre och nyare öden, hushållning
och andra någon upmärckksamhet wårda omständigheter, har
jag härutinnan, så mycket som någonsin af Stadsens Privile-
gier, Handlingar, Kyrcko Böcker, andras benågna mun-
teliga och skrifteliga underrättelser, samt egen erfarenhet, för-
mig möjligit varit at bekomma någon tillförlitelig underrättel-
se om, s'kt wålment, ånshjönt med marta färgor, affkilda.
Gymna B. L. detta ringa och omogna arbete, samt ursächta
des uphofsman, i fall han, i brist af så titräckeliga och
trouwårdiga underrättelser, som han sig önskat åga, men in-
galunda af upsat eller wårdslösheit, uti några mål, antin-
gen felat, eller icke altid lämnat så omständelig kundskap och
berättelse om förekommande saker, som du gärna åstundat
erhålla.

§ I.

S 30. Staden Ekenäs (som nu förtiden är den 78. i
ordningen ibland Swea rikets Städer,) är belågen i
Nylands Lands, Höfdingedöme, Naseborgs wästra Hä-
rad och Pojo Sotn, ungefär under 60, gr. 10. m. Pol. högd
och $5\frac{3}{4}$ grad eller 23. tids min. long. öster om Upsala Ob-
servatorium, efter 1747 års Special Charta öfwer Sverige, (som
Mathematum Docens och Astrono. Observatoren Herr Mag. Joh.
Jostander mig gunstigt förståndigat,) på en torr och luftig samt litet
afhållig och aflång udde wid saltjön, warandes des afstand ifrån
Åbo 14. mil, ifrån Helsingfors 11. mil och ifrån stora landsvä-
gen, som löper emellan Åbo och Helsingfors $1\frac{3}{4}$ mil. Swad sjelfs
wa

wa stället i allmänhet angår, på hwilket Staden är anlagd; så lär af det, som framdeles skal ansöras, nog kunna astagas, at belägenheten ingalunda warit den sämsta för en Stad, i synnerhet så länge de många Järnbruk och Masugnar, som nu i form af en half cirkel på 2, 2½ och 3. mils distance omgifwa Staden, ej woro anlagde; ty det synes ej allenast troligit, utan kan ock af Brukens Privilegier bewisas (a) at åtminstone de fläste af dessa blifwit senare inrättade, än Staden anlagd. Och at jag nu straxt i början måtte något nämna om denna Stads första anläggning, så måste jag tilstå, at man hwarcken af nu befintliga Stadsens Privilegier och Handslingar, ej heller annorstädes ifrån kunnat förskaffa sig någon säker underrättelse om antingen tiden när detta skjedt, eller af hwem och på hwilckens ågor den egenteligen blifwit anlagd. Det gifwes wäl lösa berättelser, at på den tomten, hwarest än finnes lämningar efter Källare och hwilken uti 1696. års Charta öfwer Staden kallas Herregårds tomten, skolat bodt en Herre, och at den samme haft berustade Säteris Rusthållet Ladugården kallat under sig, men sedan Staden wardt anlagd, och fölgachteligen der ej mera beqwämligen kunde hållas Ladugård, har den samme blifwit flyttad til det ställe, hwarest den ännu finnes, neml. et litet stycke utom Tullporten. En del säga ock, at innan Ekenäs undfick Stads Privilegier, skolat der bodt fiskare, som i lång tid medelst fiskeri uppehållit sig, och at Staden först af Grefweliga Lejonhufvudska Familien är anlagd; hwilcken Grefwe haft sin egen amtman som warit både Domare och Executor, så länge Staden war under *Raseborgs* Grefskap, hwarunder öfwen Östra och Västra *Raseborgs* Hårader då legat och gjordt

(a) Se Michael Grubs Disp. *Historicam delineationem officinarum Ferrariarum in magno Principatu Finlandia sistens*, i Åbo 1748. under Högw. Herr Biskopen MENNANDERS Prælid, utgifnyen, Cap. 3. §. 5. seqq.

dagswårcken jemte andra Kronans utskylde, såsom ock sielf
 åtminstone esomoftast bodt i Staden, samt der emellan på Ra-
 seborg. Men Högwålborne Herr Cancellie Rådet och Riddaren
 A. A. von STIERNMAN har uti höggunstig skrifwelse til mig af
 den 22. April innewarande år uttrat sin om denna mening i följ-
 jande ord: Aldrig är Ekenäs Stad anlagd och funderad af
 den Grefl. Lejonhufwudska Ätten: det intyga nogsamnt Sta-
 dens äldre Privilegier, utgifna af fordna Swea Konungar;
 men at denna Ätt, sedan de fingo Raseborg til Grefwestap, (b)
 kunnat för. tt och förbättrat denna Stadens wilkor, det är
 gans

- (b) Raseborg hafwer länge och fordom varit et anseentigt och starkt
 Sveriges Kronas Slott, hwilket i 15:de Seculo haft sina egna Höf-
 widsmån. Högwålborne Herr Cancellie Rådet Ol. von Dalin, säger uti
 sin höggunstiga skrifwelse til mig af den 14. Maj 1760. at Ekenäs
 har altid hört under gamla Raseborgs förlåning och Grefskap.
 Med denna förlåning hänger igen på följande sätt tillsamman. Riks-
 Marsken CARL KNUTSON blef 1441. härmed förarad. Derpå lär
 den blifwit lämnad åt Riksföreståndaren ERIC AXELSON TOTT
 1457. men kom åter under Konung CARL KNUTSON i des olucka
 1465. Derefter fick Riks Rådet STEN ERICSSON LEJONHUFWUD
 den samma den 5. October 1568. af Konung JOHAN den III. til
 Grefskap. (Se A. O. Rhytzeli Sviogoth: Munita p. 151. och följ-
 jande) I allestor Egid Girles Chronika om Konung JOHAN den
 III. p. 8. står: I Krönings Sögtiden (som firades den 10. Julii
 1569.) begåfwade Konung JOHAN den III. Fru Ebba (Lilljehök)
 Herr STEN ERICSSONS (Lejonhufwud) efterlätne Husfru, med
 Grefwinne titel til Raseborg, efter Sennes Herre, genom hastigt
 fränfall, det wålförtiente Arenamn icke nå kunde. Se äfwen
 Tunelds Inledning til Geograph. öfwer Sverige p. 398. Sedermera
 har Raseborg varit den Lejonhufwudska Familiens Grefskap til
 Reduction under Konung CARL XI. skedd; då det blef anslagit til
 Öfwerste Boställe för Nylands och Sawastehus Låns Dragoner. Ef-
 ter det gamla Kongl. och sedan Grefweliga Slott, är icke nu
 mera öffrig, än allenast några grushögar och skröpliga minnes mär-
 ken. Uti förnämde höggunstiga bref, uttrar äfwen Högwålborne Herr
 Cancellie Rådet von Dalin sig således; förmodeligen är Ladugården
 under Grefskapstiden anlagd.

gansta troligit. Andra påstå igen, at Ekenäs af begynnelsen varit allenast en bytes hamn för Lybeckare och Revels boar, samt deruppå blifwit en plats för dessa Handels expedier. Men jag lemnar dessa berättelser uti sit wärde och förfogar mig at i forthet anföra Stadsens undfångna Privilegier och Resolutioner.

Glorwördig i åminnelse Konung GUSTAF I. har, så wida bekant är, gifwit Ekenäs de första Stads Privilegier uti sit öppna Bref, daterat Stockholms Slott d. 15. Decembris Anno Domini 1546. Af följande innehåld: Wij Gustaff medt GUDs nåde Swerigis / Götis och Wendis 2c. Konung / Göre twitterligt: "At Wij aff Wår syns
 "nerlig gunst och nåde, hafwe yndt och giffwidt, som Wij och
 "nu medt thetta Wårdt öppne Bref, ymne och giffwe wåre trogne
 "Yndersåther, som byggie och boe ydi Ekenäs (och och Sweris
 "gis Crono til en läglig och behagelig tid) Stadts Friheter och
 "privilegier, att the lijke som andre wåre Borgare och Köpstadts
 "Mån flere stedtz, her i Riket, måge och skole bruke theris
 "hanttering, handell och wandell, her inrikis til Stockholm och
 "andre wåre Köpstäder, medt hwadt som helst warur her aff
 "Rikit at före förbudit är eller framdelis förbjudes kan, och bruk
 "ke seglaiz, och driffwe thesas Köpenskap utrikis, medt the Wår
 "rur, som löse och medtgiffne are, eller bliffwe kunne, och eljest
 "ydi alle motto hålle sich effter som wårtt Kongl. Mandat, som
 "Wij hafwe ytgå latid, om sådane Köpmands handell, klar
 "ligen förmålder och yttrycker, Så at the ingelunde (som sagt
 "ör) skole yttrikis skippe, eller före til köps någon deel, som
 "förbudit är, eller ware kan, som är alle åtende och feete
 "warur, Spannemåll, Humble och annedt eehwadt thy helst
 "ware kunde 2c. Hwarföre bjude Wij wåre Fougther och Bes
 "fallningsmån: Därligeste alle andre, som för wåre skuld wele
 "och skole göre och lathe, at the förbede wåre Yndersåther och
 "Bore

"Borgare ydi *Ekenäs* her emot intedt hinder, plas eller förs
 "söng göre skole, så länge wi them sådant Gunstelige effterlas
 "tendes warde. Och haffwe sammelunde taget och anamedt
 "förb. wære Undersätther ydi *Ekenäs*, som wi ock nu medt thy
 "wärt öpne Bress tage och aname them och alt thy them tilhöwer,
 "som är, Hustru, Barn, Legosolck, Gods och Ägodelar, rörlis
 "git och örörligitt ydi vårt Kongl. hägn, frisd, förswar och
 "bestyddan, för alt öffwerwäld, oskäl och oförrettan. Ther
 "sich hwar ock en effterrette haffwer. Och thes til yttermere
 "wiske, lathe wi wetterligen hängis vårt Kongl:re *Secret.* för
 "then Bress som giffwit och skriffwit är på vårt Kongelige
 "Slott etc.

Härwid har jag ej bordt förbigå at tillänna gifwa *Cana*
zelle Rådets och Riddarens Högwälsborne Herr *Anders Anton von*
Stiernmans mening om denna Stads första anläggning, den
 Han, uti höggunstig skrifwelse til mig af den 6. *Novemb.* 1759.
 täckts anföra. Bemälte Herre säger sig oförgripeligen tro, at
 så wida *Ekenäs* inbyggare uti dessa första Stads *Privilegier*
 af Konung *GUSTAV I.* dem gifna intet kallas Borgare, utan
 wære trogne Undersätare som bygga och bo uti *Ekenäs*, at
 Staden af Högstbemälte Konung något förut är blifwen an
 lagd. Uppå dessa anförda *Privilegier* har Staden sedermera
 flere resor sådt stadfästelse, såsom af Konung *JOHAN III.* år
 1569. den 30. *Junii*; Konung *SIGISMUND* år 1594. den 22.
Martii; Konung *GUSTAV ADOLPH* år 1614. den 7. *Maii*.
 Samma år och dag fick Staden jemwäl byn *Björcknäs* af
 två gårdar, then ena öde och then andra besuten til utrymme
 och mulbete, mot wederbörlig afgift til Kronan. Konung *GU-*
STAV ADOLPH förböds ock strängeligen år 1616. den 4. *Martii*
Stockholmiska Kiöpmans drängar och andra at fiska *Ekenäs* för
 när; sammaledes förböds så wäl de, som Kiöpmän ifrån *Revel*
 och *Åbo*, at under någon *pretext* drifwa Landskiöp häromkring;
 åfwen

åfwen tillfaddes för det oändeliga Landskiöp, som både lösa Kjöpmån och allahanda ståndspersoner drifwa i Finland, at alt det Kjöpmanna gods, som någon Ekenäs Borgare kan beslå at Landskiöp drifwes med, antingen det är fremmande gods, eller inlånsta Kjöpmanna Warur, då skal tridingen höra honom til och andra 2:ne delarna Staden. Til slut förmanas härutinnan Borgmästare och Råd, at förordna i Staden allahanda nödorstiga embetsmån, såsom Skräddare, Skomakare, Skinnare, Klen och Grossmeder, Snickare, Swarfware, Guldsmeder, Bakare, Kiöttmånglare, Slachtare, Månglare, &c.

År 1627. den 14. Februarii fick Staden *Privilegium* på Marcknad. (c) Uti Regeringens *Resolution* af år 1636. den 19. Julii förböds igen Landtköop, som i synnerhet af Jacob Wälle, hwilken war Kjöpmån i Åbo och ägare af Antskogbruk, föröfwades; Lands- Högdingen besaltes at undersöka hwarföre Fougderne förökt utlagorne på Bircknäs by; samt hwarföre Anders Nilsson afhändt them theras marcknads bref och fiskeri.

År 1640. den 25. Febr. fick Staden förmedling på deras *Contributioner* på Tu års tid, neml. 1640. och 1641. til Tjugudaler Silfwer nit, så at Staden under den tiden skulle betala allenast Trettio daler samma mynt.

År 1642. den 25. Febr. Förbödd igen Drottning *CHRISTINA* det Landskiöp, som wid Swartå Bruk, Antskog och Karis Landsbro brukat blifwit. Då blef och Staden än widare nådigst förundt den nyligen nämnda förmedlingen på åren 1642. och 1643. Åfwen blef Staden wid detta tilfalle nådigst förundt, tredie delen af *Accisen* som der faller 1:0 af all slacht til husbehof och salu; 2:0 af alt det som brygges til Krögerier och husbes

(c) Högwålborne Herr Cancellie Rådet och Ridd. von Siernman har höggunstigt lämnat mig här om följande underrättelse: Uti 1627 års registratur pag. 58. är infört följande rubric: Bref för Ekenäs stad, At Karislöija och Storlöija Marcknader, skola transporterar på Ekenäs.

Husbehof; 3:0 af bakugns penningarne och bakares wekoppenning. Med dessa penningar skulle Stadens Byggningar inrättas och nödiga tarfwor stoppas. Så at, när ej allenast detta, utan ock Stadens andra *intrader* af tomt ören, rättigheter af stånd eller ställen som fremmande uti deras Marcknader gifwa, jemwäl inkomsten af Stadens wäg, åkrar, teppor och mulbete, med mera, tagas i acht, förmentes det Borgmästare och Råd med flera Stadens betjente, skulle deraf hafwa et riktigt uppehälle. Denna tid finner man äfwen Stadens Inwånare hafwa underdånigst anhållit at få med 3. eller 2. Skutor segla Utomlands på Tyska plazer, såsom Warswen, Riga och Riewel, och at de, uti Drottning *CHRISTINÆ* Resolution, af Rikens Förmyndare gifwen den 2. Dec. 1643. wises til den Ordning, hwilken med Riks-Råds Råde blifwit författad; Och torde här förstås Drottning *CHRISTINÆ* Förordning om Städernas *seglation*, dat. Stockholm den 20. Nov. 1636.

Uti Drottning *CHRISTINÆ* Förordning af den 31. Octobr. 1650. tillåtes hwarje Stad i Riket, och fölgachteligen äfwen Ekenäs, at hafwa sina wiså utridare, som skulle efterslå alt olaga Landskiöp. (d) Detta tillåtes äfwen uti Resolution på Städernas allmänna besvär af den 13. Julii 1719. S. 1. Herr *Arvid Ericsson* (Ståtar) til Lindö och Prents, Krigs Öfwerste och Ståts Hållare i Stor-Furstendömet Finland, gaf ut et Bref, daterat Ekenäs den 10. Nov. Anno 1598. mot Landskiöp emot Ekenäs Stads Privilegier. Äfwen gaf Gref *Gustav Adolph* (Lejonhufwud) ut Fullmacht dat. Raseborg den 5. April 1646. til Tuls lens erläggande, samt Godssets *confiscerande* för them, som seglade Stapelstaden förbi. Högwålbemålte Grefwe gaf äfwen år 1651. den 1. Julii Staden Ekenäs, den Han kallar wår Stad, Full-

(d) Strandridaren har denna tiden blifwit lönad med 25. Daler Kopp:mt om året. Se Ekenäs Stads Dombok af år 1662.

Fullmagt och befallning; at *confiscera* all den del hwarmed Landskiöp^odrifwes emot Stadens *Privilegier*. (e)

Uti Drottning *HEDWIG ELEONORÆ* Resolution på Ekenäs Stads andragne beswår, *daterat Stockholm den 1. Sept. 1664. confirmeras* 1:0 Stadens *Privilegier*, 2:0 tillåtes intet, för särskildes skäl och *considerationer*, then handel som 1614. i Kiöphandels *Ordinantiens* andra punkt skal wara efterlåten, dock förmenes icke resa til Nefwel. 3:0 Efter Staden til trediedelen, jemte begge Prästegårdarna war afbrunnen, och således en stor del Borgerkap flytt derifrån; ty bewiljades at Staden på tre års tid niuter frihet på alla byggnings *Materialer*. 4:0 Berättes at Lojo Marknad, som fyra mil ifrån Staden hålles, hafwer tilförene hört Honom enskolt til, och warit i Staden hållen, men förmedelst en Stadens Förmans *praktiker* är ifrån Staden *Abalienerat* och til Åbo förundt, hwarföre Åbo Stad öfwer samma Marknad borde framte Kongl:it Bref, eljest må Marknaden til Staden Ekenäs igen förläggas. 5:0 Tillåtes Fiskerier. 6:0 Förmåles at Lands: Högdingen förwågrat siette delen af *Accisen*, som til *Statens* aflöning warit förundt; Men Hans Kongl. Maj:it beslutit, at Staden skulle niuta *Accisen* och deremot hålla Stadens Staket wid magt.

Uti Drottning *HEDWIG ELEONORÆ* Resolution af år 1672. den 12. *Decemb.* öfwer Ekenäs Stads beswårs *puncter* anmärckes allenast, at Marknaden wid midfastan skal intet hållas i Lojo, utan i Ekenäs och at Brukshandelen och annat Landskiöp strängeligen förböds.

År 1676. den 15. *April* *confirmerade* Konung *CARL XI:te* Ekenäs Stads wälfångne *Privilegier*, friheter och *Resolutioner*, at obehindrat niuta och behålla efter theras rätta innehåll och

B

för

(e) Uti Stadens Domböcker, insände til Kongl. Hof:Rätten i Åbo, ses at jemwål fleras waror, i grund af dessa Förordningar, blifwit af Tullbetjeningen härskades *confiscerade*.

förstånd, så wida the icke löpa emot Handels Ordinantien af år 1617. eller andra *fundamenta* Rikens Lag och stadgar. Af Konung CARL XI:tes Resolution på andragne beswår, dat. *Stockholm* d. 11. Nov. 1680. Anmärckes, at här igen förbjudes det Bruken i ingen måtto, måtte *prejudicera* Staden med förbuden handel. Man ser ock här, at Staden giordt ansökning at få bygga wäg, hwarpå Brukens järn skulle wägas emot wägningsars erläggande; och at få wid Baresund bygga en wäg för det ifrån Ingo utgår, samt at de borde saken i Kongl. *Cammar Collegio* anafwa, och der, på Kongl. Maj:ts nådige behag af Hämta behörig *Resol.* som med det de underdånigast begära, är och kan nyttigt och giörligast wara. Staden gjorde ock nu ansökning om tillstånd at få segla utomlands, men förgäfwes. Likaledes blef Staden tildömd den delen af *Accis* och *Bakugns* penningar, som dem ifrån år 1676. til 1678. war förhållen.

År 1686. d. 9. Nov. bekom Staden igen Konung CARL XI:tes *Resol.* på andragne beswår; Sammaledes år 1693 d. 18. *Novemb.* och 1697. d. 23. *Decemb.*

Konung FRIEDRICH har genom *Resolution* af d. 14. *Decemb.* 1723. vidare stadfast denne Stads Stadsrått, samt då äfwen förundt den samma åtta frihets år, til des uprättelse igen, efter öfwerståndens hientelighet; under hwilken tid Staden för alla *contributioner*, bakugns, bostaps och Mantalspenningar samt båtsmans håll och husbehofs *Accisens* erläggande förskontes. Men Port Tullen med Salu Tobaks och Tapprians *Accisen* upboros fuller af wederbörande betjente; Men sedan fördeltes penningarna efter handen, under Lands Högdingens inseende, dem emellan, som i anseende til den ledna skadan måst behöfde under stöd til byggnaders fortsättjande. Man ser ock af denna Förordning, at Staden giordt ansökning om *seglation* på *Revel*, men afflogs och förböds wid förlust af Stadsrått. Äfwenledes förböds

förbuds Allmogen deromkring at fara någorstädes innom Riket med waror, med mindre de bewis ifrån nästa Stads *Magistrat* anskaffa, at samma waror äro deras egen afwel.

1724. d. 23. *Jan.* fick Staden igen Konung *FRIEDRICHS Resolution* på andragna besvär, hwaraf ses at Borgerskapet åter giordt ansökning om *seglation* til *Revel*, men kunde ej tillåtas för flera orsaker, i synnerhet, så wida *Ekenäs* ansågs för en Upstad. Sammanledes 1728. d. 11. *Jan.* då det äfwen blef förklaradt, at förnämnda frihets år borde taga sin början med år 1724. och uphöra wid slutet af år 1731. Nu förbuds ock, af samma grund som 1724. *seglation* til *Revel*. Denna tid, som af *Resolutions* 7. S. sees, har ock Staden sökt få bewista *Mats* *Måbo* *Marcknaden* wid *Pickala* bro i *Siundo* *Sokn*, men blifwit *remitteradt* til *Kongl. Commerce Collegii* afgjörande; och af *Resolution* öfwer *Ekenäs* Stads andragna besvär wid 1731. års *Riksdag*, gifwen *Stockholm* 1734. d. 25. *Octob.* S. 3. ses, at redan 1725. derom blifwit ansökning giordt, men af *Kongl. Commission* i *Finland*, uti *Resol.* af d. 6. *Sept.* 1725. blifwit afslagit, och *Helsingfors* och *Borgo* tilågnad; som ock nu 1734. derom ansöktes, men afslogs af samma grund, som *Commission* det gjorde. Af *Kongl. Majests* *Nådiga Resol.* uppå *Allmogens* af *Näs* *seborgs* östra och wästra *Härader* i *Nyland*, wid 1731. års *Riksdag* andragne besvär, gifwen *Stockholm* i *Rådskammaren* d. 27. *Octob.* 1732. S. 39. ses, at ock *Allmogen* anhåuit det *Ekenäs* Stads *Borgare*, måtte äfwen som *Helsingfors* *Stad* fritt få handla wid denna wid *Pickala* bro hållna *marcknad*; Men afslogs ock nu af samma grund, som *Commission* det giordt 1725. neml. så wida de ät *Helsingfors* *Stad* förundte och wid *Commissionen* upwiste fordna *Privilegier* af år 1584. samt 1594. förklaradt bemålte *Helsingfors* och *Borgo* *Städer*, til denna *Marcknad* wara berättigade.

1732. d. 11. *Jan.* fick Staden igen *Resolution* på andragne besvär; vidare af år 1734. d. 25. *Octob.* hwaruti Staden först

ansörer åtskilligt, såsom tjänande til hämmande af Landskiöp, och Lands: Högdingen i Orten sedan påläggess, at hålla allswars sam hand deröfver, at de många utkomna klara och tydeliga Förordningar emot Landtkiöp, neqa esterleswas, at Borgerskapet ej må skie något förtång. Staden blef ock nu bewilljad en Marcfnad, som tager sin början den. 25. Febr. eller Mats: måshodagen, och påstår i 8. dagar, i stället för Midfaste Marcfnaden, som enligt Kongl. Resol. af år 1672. ifrån Lojo bordt til Ekenäs flyttas; men nu blifwer oförändradt. Äfwen förundtes denna Stad nu i nåder sit eget Post: Contoir, hwarwid Post: Mästaren skulle niuta all wid Ekenäs Stad fallande porto til lön, hwilken porto upbåres efter Helsingfors Post: Taxa; dock bör Post: Mästaren af denna sin lön årligen underhålla en Karl och häst til Postens förande fram och tillbaka emellan Staden och nästa Postgård på stora Ordinarie Postvägen.

Yttermera har Staden erhållit Resol. på andragne beswår af år 1738. den. 14. Decemb. At denna Stad så wäl som andra Städer efter sidsa Ryska wälde, åtniöt wiða frihets år, men dock under samma tid på wist sätt gjorde Kronan det eskade förflottet, kan inhämtas af et Rådstugu Rättens Protocoll, hållit i Ekenäs Stad den 20. Maj 1745.

1750. den 4. Junii fick Staden tilstånd at 3 $\frac{1}{2}$ mil härifrån uti Karis Sockn och Byn Kyrckstad invätta en Kiöping och derstädes hålla öppna bodar med *Spicerier*, Kläden, salt och saltströmming, samt andre för Landtboerne tjenlige och nödige waror, och deremot åter upkiöpa, hwad Allmogen kan hafwa at förnytra. Af Resol. på andragne beswår den 11. Nov. 1680. S. 10. ses, at Lands: Högdingen då redan blifwit befalt at undersöka huru wida det wille skicka sig at hålla öppna bodar wid förenämde Kyrckstads By.

Äfwen så undfick Staden 1751. den 16. Julii Res. på underdånigst giörd anhållan, at få njuta wägare penningar af Bruks Patronerne för det Järn de utskippa, såsom nödige til Stadens
aflö

aflöning, m. m. hwaruti deras begäran afflogs, aldenstund denna Stad ej kan ansees för någon Bergs- Stad.

1752. den 29. Junii blefwo Hållningarna förbudna at taga wedlaster på östra sidan om Hangeudd, denna Stad til förfång och mehn. Widare 1752. den 23. Oktobris, då Staden i synnerhet anförde beswår öfwer olaga handel, som Bruks- ägarne och Krono- betjente skola föröfwa.

Alt denna Stad fått flera Kongl. Resolutioner, ån nu finnes ibland des Handlingar, och hwilkas innehåll härtils korteligen blifwit anford, är otwifwelachtigt; i synnerhet nämner Högwålsborne Herr Cancellie Rådet Ol v. Dalin i sin förnämnda til mig aflåmnade höggunstiga skrifwelse följande, som härstädes ej äro til fängs, neml. Regeringens bref af den 26. Martii 1633. til då warande Gouverneuren öfwer hela Finland, sedermera Grefwe och Riks Amiral Herr Gabriel Bengtsson Oxenstierna angående Ekenäs, och Resolutionerne af den 29. Martii 1647. den 8. Nov. 1650 och den 11. Nov. 1682.

Ytterst wil man och här nämna, at åtminstone en stor del af den Fri- Herrliga Banerska Ätten skrifwit sig til Ekenäs, och at äfwen Herr Riks- Rådet Gustav Baner 1597. den 3. Maj härifrån skrifwit et bref til sin Broder Herr Riks- Rådet Sten Baner. Se Herr Cancellie Rådet och Ridd. Stiernmans Svea och Götha Högdinga- Minne, s. 26. 46. 274. 309. 330. och Bislagorna til Jon. Werwings Historier om Kon. SIGISMUND och CARL IX s. 102. 210. Men man har ej kunnat få någon tillförlitelig underrättelse om någon af nämnda Familie warit någonsin rådande öfwer Staden eller ej.

S. 2.

Swad Stadens Namn angår, så lär ingen kunna twifla, at icke Staden af des Inwånare, som så wäl här, som annorstädes i Nyländska skåregården ifrån XIIte

Hundrade talet varit Swenskar (f) blifwit nämt Ekenäs, af de här på udden då förtiden wärande Skar. Ty at på denna ort tilförene varit tilgång på Skar, kan man finna ders af, emedan på Gullö Säteries Rusthåls marck, i synnerhet på ången, som är en liten fiendels mil belägen ifrån Staden, än wära Skar til tåmmeligit antal, ehuru största delen af dem nu mera äro af ålder förskämde. På Namsholmen, som hörer under den nära wid Staden belägna Ladugården, hafwer ock tilförene wårt nog Skar, ehuru de nu äro dels nederhugne, dels af ålder förrutnade. Ja gammalt folck hafwa berättat, at Skestubbar jemwål funnits på Kyrckhogården i Staden. Af denna orsak tyckes jemwål Staden hafwa bekommit en Sk, til

sit wapn, som ses så wäl af des åldre som nyare Sigill, hwilcka jag här wid låtit aftrycka, och af hwilcka det nyare i synnerhet föreställer Stadens näringsfätt; Och

derföre har äfwen Herr Hof Auditeuren Eric Tuneld (i sin Inledning til *Geographien* öfwer Swer. R.) kallat Ekenäs på Latin: *Quercuum Peninsula*, samt Sigfridus Aro. Forsius, som härstädes war Kyrckio Herde mot början af förra *seculo*, ifrån *Grakiskan* kalladt Staden *Dryopolis*, och sig sielf *Pastorem Dryopolitanum* (g). Högwålborne Cancellie Rådet och Riddaren Herr

(f) Bese Herr Mag. Henr. Forss Disp. De Helsingforsia, Part. Pr. §. 1.

(g) Bese Hans skrefna Anmärkingar til R. GUSTAV ADOLPHS Swenska Bibel, som än finnes i Ekenäs.

Herr *And. Ant. von Siernman*, har utur *Stats Secreterarens* och *Cancellie-Rådets* Herr *Olof Hermelins Hecatompolis Sueonum*, hvars *original* finnes uti Hans widlystiga och utvalda *Bibliotek*, utskrifwit och mig höggunstigt meddelat följande *verser* öfver *Ekenäs Stad*, hwilcka i lika måtto bekräfta det som anført är:

Has postquam Svionum terras tenuere coloni,
 Æqvoreo potior jam satis apta sinu.
 Qvod multo viguit vicinum robore litus,
 Nominis hæc prisce fertur origo mei.
 Ast procul Æsthyonum pelagus me dividit arvis,
 Atqve meos portus verberat unda fali.
 Elogvio sum Sveda: loco sed Fennica dicor.
 Exulat & patrio lingua vetusta solo.

Eljest finnes, såsom redan tilförene nämt är, öfver *Staden* en *Charta*, författad af *S. Broterus* 1696. som dock är mycket illa medfaren. Nu för tiden är *Staden* bebyggd såsom följande; neml. här finnes 119. bygda gårdar, hvarå alla husen äro af trä, och en del af dem rödfärgade, samt af dessa endast tvänne Byggningar två wåningar höga. Widt i förra *seculo* finner man *Staden* varit indelt i 4. qvarter (h); men som man ingen widare underrättelse äger, huru med denna delning varit bestäffat, ty har den förmedelst *Magistratens* sorgfällighet nyligen igen blifwit fördelt i 4 qvarter, nemligen *Östra*, *Västra*, *Södra* och *Norra* samt gatorna äfven sina wisa namn tillagde. Torget och gatorne äro wäl ej stenlagde, men behöfwa det icke heller så nödwändigt, emedan grunden i sig sielf är eljest nog fast och afhållig, och de merendels hållas genom so-
 pande rena. Torgets storlek är i längden 65. och bredden 68. aknar. Gatorna äro til antalet 17. utom några små gränder,
 hwilcka

(h) Bese gamla *Kyrckio räkenskaps* boken.

hvilka åfwen alla witna om fordna tiders mindre sorgfällighet om regelbundet byggnads sätt. Stadsens längd är ifrån *H. v. Auaiteuren Wahlbergs* grind til stranden längs med Kungs och stora Kyrckio gatorna 1070. alnar, och bredden ifrån Tullporten längs med Trågård's och Rådstugu gatorna 723. alnar. Emedan Husen i senare tider äro nog wäl bygde, och *Magistraten* nu mera jennwäl giordt den författning at inga nya Hus skola täckas med takwed, ej heller nya Badstugur byggas utan spis och pipa; des utom som sagt är, en del Hus redan finnes rödmålade, och man hoppas det samma åfwen om de öfriga framdeles, gatorna åfwen äro torra och rena, så kan man med fog säga at Staden åger et nog behageligt utseende. I synnerhet ser Staden mot hösten, då humblan begynner mogna, ut såsom en Trågård, hwilket åt sjösidan gifwer en angenäm *prospect*. Så kan en åfwen ifrån Staden hela sommaren i genom se Bruks Fartygen, som innehafwa laster för *Fischers, Antskog, Billnäs* och *Svartå* Bruf, passera här förbi; At jag ej heller må förtiga, det de gent emot Staden midt öfwer sjön liggande Legswald, Tröllböle, Wåsterby samt Österby Hems mans härliga åkrar och gröna röwarar, tillika med Ladugård's ågor, giöra rått et wackert utseende.

Staketet, som omgifwer Staden på landsidan, är försvarligt, och ser des byggande samt wid magthållande nu mera på Tull *Societetens* bekåstnad, så wida Staden nu förtiden åger ingen del i *Accisen*; ehuru, som i S. 1. anfördes, man finner, at Staden i förwa *seculo* njutit *Accisen*, och deremot warit skyldig hålla Staketet wid magt; jennwäl sedermera flera gånger giordt ansöknig, at återwinna samma förmon, men förgåfwes.

§. 3

Så wela nu förfoga oss at något närmare tala om Stadsens *publica* Hus, hwar ibland förekommer i förstone *Byrkan*. Denna är belågen måst midt uti eller litet när

närmare til västra delen af Staden. När början med des byg-
 gande skiedt, kan man i brist af Kyrckioräkningar och andra
documenter, ej med wisshet säga, dock föregifwa en del gamla
 män efter den sägen de fått, at arbetet ej då strax, när det
 blef begynt, kunnat fullbordas, för mellankommande krig med
Polen. Alt Kyrckan, som är af sten och hwälfd med bräder,
 blifwit om icke hel och hållen, dock til största delen upbyggt af
 framledne Riks-Rådet, Fält-Marskalken och Lagman öfwer
 tijo Hårads Lagsagu Grefwe *Gust. Adolph Lejonhuswud*, kan
 inhämtas så af ännu lefwande gamla mäns berättelse, hwilcka de
 fått af sina föräldrar, som ock af de twenne wapn, som sitta utan
 för stora Kyrckiodören, hwarest orden så lyda: *Gustavus Adol-
 phus Lejonhuswud, Grefwe til Rasborg och Falkensten, Sweriges
 Rikes Råd 1653.* Strax här bredewid står andra wapnet med
 dessa orden: *Christina Chatarina De la Gardie Grefwinna til
 Rasborg och Falkensten 1653.* När den samma blifwit färdig
 kan något när slutas af det tal, som Grefwens Hoppman hölt
 på Rådstugan den 6. April 1666. och hwilcket finnes i Stadsens
 Dombok, si lydande: Det J wele kasta på den gamla
 Kyrckie satstugan, det kunnen i kasta på den nya stentyr-
 kan; jag wil med Grefwens dagswärcken låta föra gruset
 derut, och J må taga bänkiarna utur gamla Kyrckian och
 sättja i den nya, så kan man låta nu straxt predika derin-
 ne; När G:ld wil Hans Excell. unga Grefwen hitkommer,
 så låter Han wäl försärdiga det som selas på Senne. Hög-
 wälbe-mälte Grefwe, som afsmnade i *Rautis i Abala Sofn* år
 1656. den 29. Nov. skal äfwen ock å nno låtit upbygga Ersta
 Kyrcka uti *Wästergjöhland*, samt med sköna torn och tafmål-
 ning bepryda, såsom ock i sit förnämnda är upfatte *Testamente*
 förordnat och anslagit medel til *Ekenäs Stads Kyrckas repara-
 tion* och besirning, såsom Högw. Herr *Cancel. Råd. och Ridd.
 von Stiernman* uti höggunstig skrifwelse mig underrättadt. Bes-
 sagde Kyrcka är annars täckt med spåntak, ägande äfwen et
 sten

stentorn af 103. fots högd til röstet och 17 $\frac{1}{2}$ fots bredd och längd
 innom muren. ¶ Kyrckio-Rådet den 10. Febr. 1760. *projektera-*
des til nytt Kyrckiotorns byggande, hålft som innamwäcket af
 detta skal wara tämmeligen förfallit. Kyrckans storlek är som
 följer: neml. längden 109. fot, bredden 48 fot, alt innom muren,
 och högden til högsta hwalfwet 30. fot. Deruti äro 5. pelare
 å ömse sidor om stora gången, och 5. som stå på hwardera sis-
 dan af Kyrckan fasta i muren. Uti henne finnes 5. fönster på
 södra, 2. på östra och 3. på norra sidan, samt et i tornet, åfwen
 på södra sidan. Altar-taslan, som är måstadelen af Ek, har
 tillförene warit rätt wacker, med bilder utstrad; Men är nu mera
 tämmelig gammal: Den föreställer amors *Marie* bebodelse,
 Frälsarens födelse och dop, samt Hans lidande och den heliga
 Natwardens insticketse. Uti förra Ryska tiden är den nog illa
 medfaren, och åfwen et stycke nederst af taslan borttagit, hwilket
 fet doel sedermera igen är *reparerat*. Chorbalken är målad
 1673. och hafwer följande *inscriptioner*; neml. emot Manfolcks-
 sidan språken af *Psal.* 147: 12, 13, 14. emot Qwinfolcks- sidan,
 af *Psal.* 122: 3, 4. och åfwan för stora ingången til Choret af
Psal. 121: 8. ¶ Choret finnes och en L äktare, så wäl å man-
 folcks som qwinfolcks sidan, hwilcken blef målad 1734. Predik-
 stolen är af furu, wäl uthuggen, målad och med 9. stycken
 infatte bilder beprydd. På öfwersta delen af den samma, som
 hänger wid pelaren, finnes dessa orden: *Margaretha Ekrot,*
fjordom Probstinna i Karis Näsby. Capellanen härstädes
Herr Nils Stigelius har 1697. köpt för 40. Daler en gammal
 Predikstol ifrån *Ekenäs* församling och skänkt den til *Busula*
 Capel i Loio. Til denna nysnämde Predikstols beprydande äro
 1630. ser stycken bilder köpte. Twenne ljuskronor finnes här;
 den större, som består af 16. armar och en slächter örn öfwerst,
 är köpt med Kyrckans medel, och äger ingen *inscription*; men
 på den mindre, som har 6. armar, finnes följande: Denna
 Ljustrona är skänkt af *Daniel Hiellmerus*, år 1730, d. 25. Dec.

Inga

Inga gamla Muncke Måsehböcker, eller andra ålderdoms märcken finnes i denna Kyrcka, ej heller några andra märckeliga omständigheter i des räkne- eller *Historie* böcker anteknade. *Sacristian* som äger et fönster på norra sidan, är 22. fot lång, 16 $\frac{1}{2}$ fot bred o'ch til mellantaket 12 $\frac{1}{2}$ fot hög. 1755. bygdes Kållaren under *Sacristian* och 1756. förvarades den med galler och lås. I Kyrckan finnes allenast en murad graf, dock utan grafsten, allenast med bräder täckt, uti hwilcken *V. Lagman Elias Streng* är begrafwen 1693. som då betalt för intöfen i grafwen 36. daler kopp:mt. På Kyrckiogården är äfwen en murad graf, med et litet hus påbyggt.

Man wet ej, at Kyrckan, sedan den blef bygd har warit underkastad någon eldswåda eller andra särdeles swåra öden. 1693. den 18. Nov. har Hans Kongl. Maj:it *CARL XI.* på giord ansökning, förårt til des *reparation* och betäckning 600. daler kopp:mt. 1724. giordes äfwen ansökning om någon understöd til Kyrckan, men kunde ej, i anseende til Rikets då warande medellösa tilstånd, erhållas; såsom dock 1672. derom redan blifwit ansökt, men icke bewiljat.

1750. den 2. Octob. förundte Hans Maj:it allernådigt en *Collect* öfwer hela Riket til Kyrckans *reparation*, och bestego sig då *Collecterna* til 2510, daler 15 $\frac{1}{2}$ öre kopp:mt; nemligen.

	Daler.	öre.
ifrån <i>Stockholms Stad</i>	191.	3.
ifrån <i>Upsala Stift</i>	386.	3.
ifrån <i>Åbo stift</i>	274.	3.
ifrån <i>Carlstads st.</i>	119.	13.
ifrån <i>Borgo st.</i>	85.	19.
ifrån <i>Giöteborgs st.</i>	222.	7.
ifrån <i>Calmåre st.</i>	57.	9.
ifrån <i>Strengnäs st.</i>	138.	18 $\frac{1}{2}$
ifrån <i>Hernösands st.</i>	180.	

ifrån Lindkiöpings st.	o	o	o	o	o	o	207.	
ifrån Wexjö st.	o	o	o	o	o	o	140.	5.
ifrån Lunds st.	o	o	o	o	o	o	372.	13.
ifrån Scara st.	o	o	o	o	o	o	136.	18.

Summa. 2510. 15 $\frac{1}{2}$.

1694. förärade åsven Öfwersten *Joh. Ribbing* 12. tälster sägbräder til Kyrckans täckande. 1751. blef hon til förswärcket och andre felachtigheter anseentligen botad. 1757. gjordes en ny förstuga för södra Kyrckiodören. 1758. bygdes en ny Läktare i wästra ändan af Kyrckan och bänckarna ändrades jämwal i den samma. I Kyrckiotornet finnes et Utwärck, med slagkläcka, för hwilcket 1732. blef betalt 250. dal. Ropp:mit, emedan det förra war så förfallit, at allenast några delar eller hjul deraf woro qwar (i). Säjaren til förra Utwärcket är upfatt år 1663. Likaledes hänga här i tornet twenne Kläckor. På den större stå, å ena sidan, dessa orden: Omguten år 1757. med *Ekenäs Stads Kyrckas* bekostnad af *Joh. Fablsten*, och å den andra sidan följande:

Mitt ljud det fallar nu /
 Ach! kommen då tilhopa /
 Låt mig bland döda ting /
 Ej orsak få at ropa
 Til GUD och witna om /
 Er trögheit til at gå
 Dit I af HERRANS ord
 All glädje funnen få.

Denna

(i) Bese Kyrckans Inventarium af år 1726.

Denna omgjutning påstade 407. daler 2. öre Kopp:mf. Omkring Kyrkogården är trä-planck, så när som på et litet stycke, hwilket består af stenwall. 1713. då stycket skiedde til Stockholm för Dyfka infallet, blef åfwen Kyrkans Skrud öfwersörd och 1721. i *Novemb.* återhämtad.

Åf Hennes skrud märckes i synnerhet följande, neml. *Comunion* Kalcken, som är förgylld utan och innan, med dessa ord påskrefne: *Manderscheidt Blanckenbjelm und Ruffensten Greve Zu Rasborek A:o 1613.* förmenes wara skänckt af Grefwe *Lejonhuswud.* (k) På *Oblats* affen stå bokstäfverna *J. R. - C. M.* 1693. Den samma såges wara förordad af Herr General Majoren *Ribbing* 1693. (1) På *Patten* är ritat et Lamb med segerfana på ryggen, och följande mening deromkring med muncskestil: *Agnus Dei ✕ qui portis ✕ peccata ✕ mundi.*

Förån denna, härtills omtalta Kyrcka blef upbyggd, har et litet stycke härifrån warit en nog gammal af trä; åldrigt solck weta än utnämna skället hwar den stått. Mera har jag mig ej om den samma bekant än at 1673. hwara Liken ännu blifwit begrafne så wäl i gamla som nya Kyrckan.

Förån jag går längre at tala om denna Stads Prästerskap, är nödigt at förut nämna något om *Vojo* Sofns *combination* med *Ekenäs.* Åf Konung *CARL XI*tes *Resol.* på *Ekenäs* Stads andragne beswär, dat. *Stockh.* den *11. Nov.* 1680. S. 7. finner man at Staden då redan gjordt ansökning derom, at *Vojo* skåregård skulle förordnas til Stads Kyrckan, at der hålla sin Gudstienst, och at saken då blifwit remitterad til Lands-Höfdingen och Biskopen at derom disponera. Åf Konungens Bref til *Consistorium* i Åbo af den 6. *Julii* 1694. ses widare, at *Consistorium* året tilförene eller 1693. uti *Majo* och *Julio* genom skrifswelser und:rdänigst påmint, at i förmågo af nyhånnde *Resolut.*

(k) Se Kyrkans inventarium af 1726.

(1) Se nyhånnde inventarium.

af den 11. Nov. 1680. måtte uti närmare undersökning och öfver-
vägande tagas, om icke några närgränsande byar kunde läggas
ifrån Karis och Pojo socknar under Ekenäs Kyrcka, til des så
mycket bättre *conservation*, och at Ekenäs sedan kunde föreses med
en *Pastor* tillika med Pojo, då *resolverat* blef: at *Consistorium*
tillika med Lands- Högdingen skulle soder sammast anställa un-
dersökning, huru detta bäst och beqvämligast skulle låta sig
göra. Sedan finnes af Konungens Bref til Lands- Högdingen
af den 5. Jan. 1695. at ransakningen här om blifwit öfver skickad,
då ock, enligt detta, och Konungens til *Consistorium*, af samma
dag och år, affändna Bref och befallning, Pojo Sockn blef
combinerad med Stads Församlingen, och äfwen de Hemman,
af Pojo Sockns Skåregård och andra lägenheter, som Staden
så nära äro belägne, at de måst alla Predikodagar hafwa sin
Kyrckiogång i Staden, blefwo lagde under Stads- Kyrckan,
både til deras Kyrckiogång, så wäl som Kyrckans underhållan-
de. Förän detta skiedde, reste Pojo Präster hwar tredje Sön-
dag til Skåren at förätta Gudstjenst derstädes, hwilcken hölts
på Engholms Sätterie. I nämde Konunga Bref til Lands-
Högdingen står ock med klara ord, at den ämnade *Pastoren*
öfwer Staden och Socknen, kunde hafwa sitt Hemvist i Sta-
den, och Pojo *considereras* som et *annex*; hwarföre man äfwen
skäligen kan säga, at Pojo Sockns *deputerade*, utan tillräckelig
grund, wid et Kyrckiomöte, i Ekenäs Den 9. Junii 1756. sökt be-
strida detta.

Enligt Konungens Bref til *Consistorium* af d. 17. Junii 1695.
åtnjuter *Pastor* i Ekenäs och Pojo de 50. tun. Spanmål, som *Pastor*
i Ekenäs för *combination* ågt. Detta är widare stadfast uti
Konungens Bref til *Consistorium* af den 9. April 1695. hwaruti
äfwen *Capellanen*, som, efter för anförde Konunga-bref af den
5. Jan. 1695. tillika är *Pedagogus* wid Skolan, tilågnas den
åker och ång, som *Pastoren*, för än *combination* skiedde, ågde. Så-
som ock uttryckeligen förmåles, at den förordnade Kyrckio-Her-
den,

den, neml. *Benedictus Macrolander*, som tilförene war *Pastor* utt *Vojo allena*, skulle få bo i *Vojo Prästegård* in til des *Staden*, i hwilcken inqa *Pastoris* hus då för tiden woro sådane, som nödwändige för *Honom* synes, skulle kunna upfattja och sedan wid magt hålla. Hwaraf igen klarligen kan inhämtas, at *Pastoren*, så snart tjenliga hus för *Honom* i *Ekenäs* blifwa upbygde, bör bo i *Ekenäs* och ej i *Vojo*, som härtils skiedt; hwarifrån *Han* gemenligen hwar tredje *Söndag* rest til *Staden* at *Predika*, då andra *Capellanen*, hwilcken ständigt bor i *Staden*, derstädes de andra 2:ne *Söndagarna* förväntadt *Gudstjensken*, som här altid skier på *Swenska*. Nu förtiden hålles i *Staden* ottesång allenast de 3. stora *Högtidsdagarna* och *Passions* tiden, men ingen *Ustonsång*; dock har åtminstone här i förra *seculo* äfwen blifwit *Ustonsång* hållen, som kan inhämtas af et *Protocoll* hållit sammastädes den 17. *Sept.* 1642.

De omtalte 50. tunnor spanmål tyckas under förra *Ryska* wäldet och någon tid derpå warit til *Kronan* indragne, emedan man finner af *Resolutionerne* af år 1723. och 1724. öfwer de beswår som *Allmogen* af *Raseborgs* Öst. och *Wäst.* *Härader* samt *Kyrckio = Herden* och *Ekenäs* *Borger*skap underdånigst andraga lätit, det ansökning blifwit gjord, at de samma igen måtte i nåder at då warande *Kyrckio = Herden* blifwa förundte.

För de 31. *Hemman* af *Vojo Skåregård*, som äro anslagne under *Ekenäs* *Kyrcka* betalas ifrån *Vojo* 2. tun. och 21. kapp. råg i winsåd til *Staden*, enligt *Consistorii Ecclesiastici* i *Åbo* utslag af d. 7. *Nov.* 1700. Af 3. §. i *Resol.* på *Borger*skapets i *Ekenäs* beswår, af d. 11. *Jan.* 1728. ses at de gjordt ansökning, det wiða *Hemman* af *Karis* *Coön*, i folie af *Kongl. Maj:ts* d. 5. *Jan.* 1695. skiedde bifal på *Lands = Hördingens*, sedermera *Kongl. Råders* *Grefwe* *Carl Bondes* förslag måtte påläggas, at jemte *Borger*skapet underhålla *Stads* *Kyrckio*byggnaden, emedan de der skola hafwa sin *ordinarie* *Kyrckio*gång, och således befrias ifrån *Kyrckio*byggnaden i *Karis* *Coön*, hwarpå *resol-*
veras

verades, at Lands-Höfdingen borde derom undersöka, och sedan med sit utlåtande, jemte *Consistorii* betänckande inkomma. Och då wid 1731. års Riksdag derom vidare i underdånighet påminnes, beslöts uti 6. S. i *Resol.* på *Ekenäs* Stads andragna beswår, gifwen d. 25. *Octob.* 1734. at det skulle blifwa wid Kongl. brefwet af d. 5. *Jan.* 1695. och således ej allenast de redan ansförde Hemsman af *Pojo Skåregård*, utan ock de omsökte Hemsman af *Karis Sökn* under Stadsens Kyrcka både til sin *ordinarie* Kyrckfogång, så wäl som Kyrckans underhållande bibehållas, emedan de ej kunna beswåras mer än på et ställe. Äfwen finnes af 36. S. i *Resol.* uppå *Raseborgs S.* och *W. Häraders* enskilt beswår, gifwen d. 20. *Nov.* 1728. at *Pojo Sökn*s Inwånare begårt, det *Ekenäs* Stads Borgerkap måtte sielfwa hålla Stads Kyrckan wid magt, och *Sökneboerne* deras *Sökne* Kyrcka; då saken blef *remitterad* til wederbörande, at deröfwer med sit betänckande inkomma. Och då de wid 1731. års Riksdag vidare här uppå yrkade, blef uti 44. S. i *Resol.* på *Raseborgs S.* och *W. Häraders* beswår, gifwen d. 27. *Octob.* 1732. fastställt at det häruti skulle förblifwa wid Kongl. Maj:ts nådiga bref af d. 5. *Jan.* 1695. Vidare kan man icke heller obemält lämna, det Borgerkapet genom underdånig ansöknung begårt, at Stads Församlingen måtte efter *Proffstens Gabr. Koppleri* död, få sin egen särskilde Kyrckio-Herde, och således skiljas ifrån *Pojo* Lands-Församling. Hwaruppå Hans Kongl. Maj:ts den 24 *Julii* 1753. *Resolverat*, sedan wederbörande hörde blifwit, och Kyrckios stamma här om i *Pojo* d. 23. och i *Ekenäs* d. 25. *Martii* 1752. hållit, at *Pojo* och *Ekenäs* skulle blifwa *combinerade* efter förra wanligheten, emedan de särskilt ej skulle förmå uppehålla sin Kyrckio-Herde.

Emedan hwarcken wid *Ekenäs* Kyrcka, eller i *Nådstugan* finnes några *documenter*, som nämna om hwilcka här varit *Pastores*, så har man hast ganska swårt at här i få någon tillräckelig esterrättelse, hålht som man ej kunnat få tilgång til sådane

dane Handlingar, som derom torde finnas i *Consistorio Eccles.*
De Ryrckio-Herdar, som man dock fått reda på och hafwa
 varit uti Ekenäs sedan *reforvations* tiden, äro följande: *Mag.*
Sigfridus Aronus Forsius, 1613. (m) *Arvid*, 1642. *Mag. Joh. Bahrn*,
 1650. *Henricus Petreij*, 1660. *Hinricson*, 1663. *Matthias Si-*
monis, 1679.

D

Efter

(m) Om denne märkelige och nog bekante Mannen, wil jag här anföra
 det mästa och förnamsta som mig om honom kunnat blifwa bekant.
Sigfridus Aronus Forsius Finno Ny'andicus, som han sig i sine *Prognosticis*
Astrologiis kallar, är född i Helsingfors, dock wet jag ej säga hwilket
 år. Huru och hwarest Han i sin första ungdom studerat är mig ock
 obekant. Tillika med Herr Professor *Hieronymus Birckholter* blef han
 1600. af K. Carl IX:de förskickad til *Lappmarken*, at undersöka den
 ortens naturliga beskaffenhet och belägenhet, då Han färdades ända til
isshafwet, samt upteknade flere orters *Longitude* och *Latitude*, efter de
 Instrumenter Han då kunde hafwa. Se *Schefferi Lapon.* p. 13. och 15.
 Om Hans utländske resor med Grefwe *Gust. Horo* til *Ranckas*, seder-
 mera *Fält-Marskalk* och *General-Gouverneur* öfver *Pommern*, hwil-
 lens *Hofmästare* och *Informator* han war, skiedt förr eller efter denna
 tiden, kan jag ej med wisshet säga. År 1603. blef han *Physices* och
Astronomiz Professor wid *Rongl. Acad.* i *Upsala*. Hans spådom om
Konung Carl IX:des olyckeliga fälttog i *Liffland*, som aldeles träffat
 in, tyckes hafwa skiedt 1605. för hwilken (spådom) han wäl på *Ko-*
nungens befallning blef satt i fängelse, och pinter på sträckbänken,
 men dock lösgifwen efter *Konungens* hemkomst. Om denna spådom ta-
 la' uti en *Prof. Elvii*-berättelse, upfatt år 1706. den han skolat fått
 i *Pastoren* i *Urtad* Herr *Jöran Scheffer*, en man af 73. års ålder, och
 hwilken berättelse jag i *Manuscript* äger, så lydande: "Når *Konung Carl*
 "IX:de fullkomligen hade tatt sig i sinnet, at resa til *Liffland*, at det
 "intaga med krig, har händt, at *astonen* för *Konungens* afresa hade
 "denna *Astrologi* piga varit ute på gården eller gatan något sent på
 "astonen, och blifwit warse et besynnerligt *Himmels-tekn*, det hon
 "srray wid sin inkomst förkunnade sin *Husbonde*, som srray på stunden
 "gick ut, at det beser; då han som en färdig *Astrologus* srray kunde
 "fatta hwad utgång skulle följa på *Konungens* föresatta resa, gick alltså
 "dagen efter, som war *Konungens* resedag, förut fl. 8. om morgonen
 "til *Slättet*, begärandes *audience*, at han måtte få tala några ord
 "med

Efter år 1695. hafwa i Pojs och Ekenäs tillsammans varit följande: 1:0 *Benedictus Macrolander.* 2:0 *Gabr. Kepplerus* och 3:0 *Herr Sigfrid. Ingman,* hwilcken undfick Kongl. Maj:ts Fullmägt d. 9. Nov. 1758. och som med mycken nit och ömhet nu förestår denna sylan.

Uf

"med Konungen för så han afreste; då Konungen gaf honom tillstånd
 "at inkomma. När han nu war inkommen, hafwer han twiswels utan
 "först hälat, och derpå sagt: Eders Maj:t, som jag hörer, hafwer
 "fuller satt sig en resa före til Liffland, den jag wil önska blesse lyck-
 "lig; Men som jag i astron: af et Himmels: tekn förmärkt, wil jag
 "önska, at Eders Maj:t wille ännu förändra sit upfat, och sätta den-
 "na resan tilba:; ty om Eders Maj:t ansätter resan och Lifflands
 "inbyggare med Krig antastar, så blifwer hela Eders Maj:ts Krigs-
 "maat offlagen, häften under Eders Maj:t stuten, at Eders Maj:t
 "måste til fot sedan s:wa sig med flykten, och en stor locka skal Eders
 "Maj:t hafwa, om Eders Maj:t undslipper med lifwet. Då Konun-
 "gen swarat, som han alltid varit hastig och hästig: Du kommer åter
 "du Spåman, och något nytt förebringa; då Astrologus swarat: Det
 "är fuller nött, men så ant nytte som lærer hafwa wist eftertrösk och
 "wårckan med sig. Då skulle Konungen swarat: Jag reser likwäl ä-
 "stad; Men dig skal jag rättin hafwa ut at sträckas, och det skal du
 "så se hafwa wårckan: Din swådom altar jag intet. Swarvå Konun-
 "gen befalt honom hafwas ut på sträckebänken, och låtit honom något
 "sträckas, dock icke til döds: Huru wida detta allt är sant, lämnar
 "jag derhån. 1608. blef han Mathematicus eller Astronomus Regius och
 "tillika Kyrckio:Herde wid Riddarholms Kyrcka i Stockholm. 1610.
 "eller 1611. war han anlagad, som skulle han varit deltagande eller
 "åtminstone wetat af den anstalt, som Finnarne, wid denna tiden, af
 "Konung Sigismund uphittade, gjorde til et upror emot Konung Carl
 "IX:de, hwarföre han blef fångslad, och andra gången illa på sträcke-
 "bäncken plågad i Örebro, men på Riksdagen i Nykiöping för öfnfullig
 "erkländ och lösgifwen. Se Messenii Scand. illust. T. 10. p. 39. och se
 "näre delen af Werwings Hist. om Kon. Sigismund och Carl IX. s. 221.
 "1613. blef han Kyrckio:Herde i Ekenäs Stad, hwilket sålunda såges
 "hafwa stiedt, at han skal blifwit benådad med tillstånd, at begära hwad
 "beställning han önskade, då han skal utbedit sig det minsta Pastorat
 "i Riket. Och som Ekenäs då varit ledigt, ty har han deruppå, af
 "Konung

Af Capellaner för 1695. wet man endast en wid namn *Matthias*, som varit här wid påß 1666.

Efter 1695. hafwa följande varit Capellaner i *Ekenäs*, neml. 1:o *Nils Jacobsson Stigelius*. 2:o *Abr. Palander* 3:o *Jacob Sievoni*, som i 27. år församlingen och *Pedag.* med oförtruten flit förestådt, men är nu mera, sedan år 1738. *Kyrckio-Herde* i *Karis Sökn.* 4:o *Sigfrid Ingman* och 5:o *Mag. Petter Ring*, som dödde d. 3. *Maij* 1759. efter hwilcken denna sylla ännu är obesatt.

D 2

Utom

Konung *Gustav Adolph* erhållit fullmägt, tillika med en donation af 50. tunnor *Spanmål* årligen, hwilcken donation *Pastores* i *Ekenäs* sedermera, så för som efter combinations tiden 1695. åtnjutit. Och som han gaf ut flera skrifter, af hwilcka de flåsta i synnerhet innehålla prædicationer, prognostica, eller förut-sägelse om tillkommande ting, (*Skolandes* och de måste hans *Allmanackor* träffat in med wedertalen) så lät han åswen 1619. trycka hos *Ign. Meurer* i *Stockholm*, i 4:to Den stora prognostica til det år *Christi* 1619. med flit uträknat och judicerat af naturliga orsaker och de gamla *Astrologers* försäkerhet. Hwaruti han skal på otildörligit sätt utropat och justifierat en *Bonde* eller *Djelen Jörn*, som utgifwit sig för en stor *Prophet*, samt sagt sig intet annat tala och skrifwa än det *Engelen* ingaf; hwarför han på *R. Gust. Adolphi* befällning af d. 6. *Jan.* 1619. måste begifwa sig til *Uptala*, at in för *Dom-Capitlet* derstädes undergå ransakning och afwänta dom efter sit förhållande. Härpå ingaf han til nämde *Consistorium*, under d. 19. *Maij*, en widlyftig förklaring på *Latin* om sin *Astronomia*, *Astrologia*, *Physiognomia*, *Meteorologia*, *Chiromantia* & nobili illa *Chimia*; Men bekom icke destomindre, d. 5. *Junii*, samma år, *Dom-Capitlets* dom, hwaruti ex S:æ S:æ, *Patrum Ecclesie*, *Conciliorum*, *legum Civilium* & *Canonicarum*, *Sanorumque Ethnicorum* testimoniis *futilitas Astrologie* & *Chiromantie* bewises, samt til slut underskalles *Hans Kongl. Maj:ts* godtfinnande, om icke *Forlus* borde ifrån *Præste-ämberet* sättas, tils han med någon uppenbar skrift, af trycket utgången, skulle förddna och förkasta sina olideliga *superstitioner*, och gifra dem fyllest, som han förargat hafwer. *Strax* härpå, eller och under det ransakningen påstod, gaf han in en annan kortare skrift på *Svenska*, hwaruti han til en del ändrar och återkallar sin förra mening, hwilcken skrift, efter den ej är så mycket widlyftig, jag här har wetlat

Utom den wanliga Kyrckio: betjeningen, äro af Försam-
lingens äldsta Sex stycken Kyrckiones Föreståndare, som hafwa
til at se så wäl om inkomsterne som utgifsterne wid byggnader
och reparationer.

Sluteligen wil man i denna S. nämna, at här i Staden
af ålder warit en *Padagogie*, hwaruti Stads Capellanen, ses
dan

lat införä; och lyder den som följer: "Reverendissime D:ne Archi Episcopo
" & vos Reverendi & Clarissimi D:ni Capitulares. Aldenlund at Eders
" Åhrewördighet och Eders Wördigheter mine rationes öfversedt hafwa,
" med hwilcka jag Astrologiam, såsom alla Höglärde Astrologi och Wine
" Præceptores defenderat hafwer, så widt hon syntes kunna defenderas;
" Och jag icke binder GUD och Wännissians fria wilja til Stiernornes
" wärckande, utan bekänner at GUD hela naturen förändra och fri wil-
" jan henne böija och wägdå kan. Och Eders Åhrew. och Eders Wörd:r
" af några Patribus och Synodis hafwa bewisat Astrologiam wara da-
" mnerat, så sträfwat icke jag theremot, utan damnerat och försakar henne
" i the ting the henne damnera, men icke totaliter. Ty ock många höge
" Theologi nostri seculi efterlåta med råtta det ock Eders Åhr, och Eders
" Wörd:r gindra, Stiernornas wärckande i wäderleken, såsom ock tem-
" peramenterna i lefwande och wäpande ting, ja ock i the nedre elemen-
" ter. Ty kunna the temperamenterna afficiera och böija til något, dock
" icke twinga eller drifwa mennissian emot sin wilja, thet jag alt i mine
" förre rationibus bestådt hafwer. The judicia, som jag i mine Progno-
" sticon brukat hafwer, äro icke mine egne af mig sielfwan uptänckte
" eller upfundne, utan the äro af Höglärde Mathematicis och förträffeli-
" ga astronomis i stora böcker sammanfattade, och af alla astrologis och
" practicanibus brukade, och än i dag brukade warda. Ty förhoppas
" mig, at the ingen förargat hafwa, af them, som wäl mena. Thertil
" med uppehålla Förstelige Personer och förnämliga Städer sina Physicos
" och Astronomos i Tyskland. Nativiteter hafwer jag icke många stält,
" utan någre få, hälst nu i the forå år, för nåd skull, thet jag intet
" uppehålle haft hafwer. Alder och siukdom som jag drags med, för-
" menar mig härrefter thenna konst och hennes judicia at bruka. Swad
" Chiromantia anlangar, så hafwer jag wäl Höglärde Wäns regler och
" uttydningar på alla liniers signatur i händerne läst, dock henne icke
" synnerligen brukat, utan tå jag i Drebros fatt fången, besökte mig
" Hennes Maj:ts Drottningens Jungfrur och Pigor, och af waktunsam-
" het

dan 1695. som redan anført är, *informerar disciplarne* uti deras Christendom, Latinska språket, skrifwande och råkrande med mera. När denna *Pedagogie* blifwit inrättad, kan man, i brist af underrättelser, ei säga. Skol-huset är en stuga af trä, nu nog förfallen, belägen på södra sidan af Kyrckan, allenast en gata emellan. Ungdomens antal har här i senare tider warit

D 3

som

"het sände mig mat och penningar, och bodo mig at jag theas händer
 "besee wille, thet jag så gjorde, efter som jag, af thet jag för i
 "ungdomen läst hade, minnas kunde. Och thet alt til nödhjelp. Til
 "thet tredie, hwad then Bonden wedtkommer, så hafwer jag honom
 "aldrig sedt, utan många the med honom talat hafwa, hafwa med un-
 "dersamhet mig om honom mycket berättat, theröfwer jag ock såsom en
 "människa mig förundrat hafwer, och fördenstull om honom altså skrif-
 "wit; af hwars anda han drifwes må GUD weta. Ty dömer jag
 "honom icke til en Prophet, han må sielf weta, för hwad han sig ut-
 "gifer. Til beslut hwad andra besöklningar angår, så kan jag til
 "them icke swara, medan Guds egen kära Son, hans helga Propheten
 "och Apostlar och andra fromma Christne, icke hafwa warit för them
 "osanfäktade, dock jag icke wed them såsom en bräcklig människa är
 "tillitnande. Och Frälsermannen wil icke ens til sine förwitelser swara,
 "förutan til thet laran angick; ty förundrar jag mig icke så högt ther-
 "öfwer, medan thet i werlden intet är nytt, uton the som i ministe-
 "rio äro, måste ob veritatis professionem sådant ofta förwänta, och jag
 "i alla mina dagar hafwer thet Gud bättre! qvafi sato quodam warit
 "illa utsatt för hemliga hatare och förföljare, som mig eländiga menni-
 "ska hos Höga Öfwerheten, så skrifvel., obarmhertel. och wrängwisli-
 "gen ofta anafwit hafwa, om thet jag aldrig tänckt eller någon tid
 "omdrömt hade, för hwilket jag dock, thet jag utan tårar icke kan
 "säja, mycket ondt lidit och altid hafwer warit mistänckt. Af sådane
 "obarmhertiga menniskior förnimmer jag mig ock nu wara upförd för
 "trapporne. Then Högste Himmelske Domaren emellan them ock mig
 "döme. Gud then Heliga Anda, som alla bedröfwade kan trösta, för-
 "låne mig et godt tålmod i Jesu Christo Amen. Eders Ahrenyr-
 "dighet och Eders Wordligheter beder jag tiensieligen the wille såsom
 "Guds män med et Christeligt medlidande ihenna min förklaring up-
 "taga och til thet bästa uttyda. Eders Ahrenyrdigheets, Eders Wör-
 "digheters Alltid tjenstwillige Sigfridus Aronus". För öfrigt är mig o-
 "bekant,

som följer, neml. 1730. woro de 97. st. 1740. 70. st. 1750. 64. st. 1759. 45. st. och denna termin 50. st.

Hwilcka här för 1695. warit *Pedagoger* finnes ingen närmare underrättelse om, än at *Matthias* warit *Skolmästare* wid påß 1672. *Bened. Achander* 1678. *J. Drytzenius* 1691. och *N. Stigelius* 1693. som sedan äfwen blef *Capellan*. Sedermera hafwa *Capellans*
nerna

bekant, om han wärckel. blifwit til en tid affatt ifrån sysslan eller ej. Jag tror at han härefter igentommit til sit lilla *Pastorat* i *Ekenäs*, samt förblifwit der til sin död, som skal timat 1637. då han warit i *Helsingfors*. Under den tiden han war i *Ekenäs*, har han icke heller, som af det anförda äfwen redan til en del kan ses, äfidosat sina *studia Astronomica*, utan wiða tider hwar winter och sommar legat hela nätterna öfwer ute på marcken och giordt sina *observationer*, hafwandes en *Lappmudd* på sig, samt en stor bok liggande på bröstet. I denna belägenhet har han jemwäl en gång warit i fara at blifwa *ihjälstuten* af en förbi resjande man, hwilcken mente at det warit et spöke. Ibland andra hans *spådomar*, wil jag här enkannerligen nämna 2:ne. Det såges at Han giordt sig *Almanacka* för egen *räkning*. Uti den samma har han et år, för en dag utfördt stark storm. När denna dagen inföll, och et *Bröllop* då skulle hållas på *Sälwik*, som är belägit en half mil ifrån *Ekenäs*, skal han, ehuru wädret om morgonen warit wackert och stilla, at förekomma all olycka, warnat gästerna, som ifrån *Staden* skulle resa til *Bröllopet*, at sätta sig öfwer sidn til *Österby stranden*, och sedan gå *Landwägen*, emedan en stark storm den dagen skulle infalla. Men som de förachtat detta, och lika fult begifwit sig med en stor wällastad båt at fara *sidwägen*, så hafwa de ej hunnit längre än halfwa vägen fram, då stormen begynte, och dem så hastigt anslatte, at båten strax med watern blef upfold och de allasammans omkommo. *Kyrckio*: Herden sielf, som äfwen war buden til *Bröllopet*, satte sig twers öfwer sidn, red *landwägen* och kom lyckeligen fram. Til et minnes märke öfwer denna händelse, skal på *Sälwicks* landet wid stranden, gent emot der folcket drucknade, et kors af trädb blifwit uprest. *Herde*: *Kyrckio*: Herden *Ingman* och flera hafwa i sin ungdom än sedt detta korset stå der. Sammaledes skal han 6. weckor förut spådt sin dödsdag och timma. Han skal då warit förrest til en annan *Kyrckio*: Herde, intet långt ifrån *Ekenäs*, som legat illa sul. Sedan de talt något med hwar annan, har den sula, som förut förklarar sig wara mycket
nögd

nerna i Etaden varit det. Wid sidstihällne *Episcopale visitation* i *Ekenäs*, blef jag genom utdrag af *Consistorii Eccles. i Åbo Protocollo*, hållit d. 3. *Maij* 1758. *constituerad* til då warande *Capellanens* och *Pedagogens* nu mera *Kyrckio-Herdens Herr Sigfrid Ingmans Substitutus Pedagogi*; så wida thet så befants för *Capellanen* aldeles *odrägeligit* wara, at jemte *Capellans* *ämbe-*
tet

nögd at skiljes hädan, om Gud så wille, bedit *Forcius*, den han trodt wara så färdig i all ting, at han ock detta weta skulle, at han wille säga honom, om han den gången skulle dö. Då *Forcius* skal swarat: *Efter* jag hörer, at i ären nögd med Guds wilja, så wil jag säga eder, at i morgon denna tiden är *Eder* tid, hwilket war kl. 2. e. m. och i morgon 6. *weckor* til är min tid wid samma stunden. Bägge spådomarna såges hafwa träffat in. *Uti* *Törnewalla* *Kyrckiovägg*, i *Ostergötland* skal han hafwa låtit innura nåara gamla skrifter och penningar, som en gammal man skal berättat för *Probsien M. Laurino* der sammastades. *Hwiltka* skrifter han anners låtit af trycket utgå, wtom dem *Herr Prof. Schæfferus* *uti* sin *Svecia Litterata*, p. 68. *ansör*, wore jag nog willig at här wid handen gifwa, så wida jag hafwer om hinder sådana handlingar derest en hop nämnes, såsom ock *Forcii* förnånda widlyftiga inlaga til *Consistorium Eccles. i Uplala*, jemte *Consistorii* dom; Likaledes innehället af hwart *Capitel* *uti* *Forcii* *Ewenska Physica*, den han i 9. böcker 1611. sammanskrifwit, och om hwilken befordrande til trycket, så wäl *R. Gust. Adolphs* *Bref* af d. 7. *Junii* 1626. som ock *Drott. Christinx* *Bref* af d. 24. *Martii* 1652. dem jag sammaledes har i *affkrift*, afgått til *professores* i *Uplala*, at de den samma måtte *centurera*, hålft wid det senare tilfället *Antiquarien Joh. Henricsson Axehjelm* wille låta den samma *tricka*, men som detta blefwe för widlyftigt, ty nödgas jag för denna gången lämnat. Det wil man dock än nämna, at han *uti* sit *sånælle öfversatt Psalmen* N:o 286. *Sorgen* för glädjen går *ic*. Den han dock så ändrat, at *initial* *bolstäfverna* på *verserna* utgådra hans namn *Sigfridus Aroous*, hwarföre han måst tillägga den *sidsta* *versen*, som ej finnes i *Ysaian*, och jemwäl *skrifwit* *Pl. N:o* 207. *Står* up af *synd* med *allo* *slit* *ic*. Den han så sammansat, at *initial* *bolstäfverne* af *verserne* utgåorde hans namn *Sigfridus*: dock hafwa somlige af dessa *initial* *bolstäfwer* gådt ut, när *Pl.* af *Boethio* rättades. *Se* *Högmarcks* *Plalmopceogr.* s. 64. 86. 147. I *Ekenäs* finnes ock än *R. Gust. Adolphs* *Ewenska* *Bibel*, upsyld med *Forcii*
wackra

tet tillika bestrida *Padagogi* sylan derstädes. Och har äfwen *Magistraten* den 27. *Maij* i detta år, låtit bref afgå til *Consistorium*, om Skolans skiljande ifrån *Capellans* sylan, och at Skole-Läraren kunde wara *Präst* tillika och *Predika* *Ustons* sängerna.

§. 4.

Stadsens Rådstuga, som är af trä, ligger wid norra sidan af Torget och består allenast af en wåning, med et litet Torn bepryd. Längden af Huset är 27. bredden $13 \frac{1}{2}$. och högsden $13 \frac{1}{2}$ alnar, stensfoten på södra sidan, som ungefär gör 2. alnar, inberäknad. Den består af 1. Sal och 2. Kamrar utom förstugan. Salen är sielfwa Rådhuset, den ena kammaren förmak, och den andra är ej än färdig, men lärer med det första göras til *Archiv*. Stensfoten tillika med något af wäggarna utgör Stadsens *Dwarnhaus*, eller det rum hwarest *Borgerka* pet hafwa sina handqwarnar. När denna Rådstuga blifwit bygd, kan jag ej säga. Des öden äro mig och obekanta; men så wida den war nog gammal och förfallen, ja så godt som aldrig aldeles förjårdigad, blef den 1756. anseentligen *reparerad*, *Fönsterlusterna* större gjorda, nya *Fönster* och *Dörrar* med påster och ramar insatte, samt wäggar, gällswet och taket innan och utan förbättrade, såsom och med förnämde torn och en anseentlig hög trappa mot torget försedd, hwilket alt tillika med *Rakel* ugnen i et rum kom at kosta närmare 3000. daler kopp:mt.

I Rådstugan förwaras Stadsens *Fana*, som förmenes wara förvärd af Herr *Lands-Höfdingen Stierncrantz*. Den föres
ställer

wackra annotationer, måst på *Svenska* och några ställen på *Latin*, såsom och hans *Minerographia* tryckt i *Stockholm* 1643. Herr *Hof Rådet* och *Bibliothecarien* i *Hessen-Cassel* *Joh. Arckenholtz*, har uti 4:de *Tommen* af des *Historia* om *Drottning Christina* åtskilligt anfördt til *Forss* förswar emot *Prof. Michaelis* i *Göttingen*. *Utterst* har jag och bört nämna, at de här återopade *Skrifter* äro mig benågit meddelta af *Stud.* Herr *Eric Forssius*, *Helsingf.* *Nylandus*.

stället 3. simmande Parar, 2:ne i gult och 1. i rödt fält; nederst står årtalet 1711.

Hwileka här i Staden för år 1695. varit Borgmästare, har man swårt at säga, dock wil jag anföra dem, som för mig giörligit varit, at få någon underrättelse om, neml.

1:o Girmund Matsson blef Borgmästare 1623.

2:o Erich Wulff 1639.

3:o Mats Simonsson 1642. hwilken 1645. blef affatt för begingut hov, sedan afssoren Herr Magnus Rotambius ifrån Kongl. Hof-Rätten i Åbo nysnånde år d. 29. och 30. Januarij undersökna i Ekenäs öfwer samma Borgmästare hållit.

4:o Påhr Påhrsson blef Borgmästare 1645.

5:o Johan Anderzon 1657.

6:o Hans J. Borgman, 1678. som tilförene war Gref Lejonhuswars Befallningsman.

7:o Johan Behm har 1683. d. 29. Sept. med dessa orden *Conf. in Ek. attellerat* Borgerskapets bewillning, at betala Båtsmans venningar årligen, samt en och annan gång under skrifwit Stadens Dobot såsom Borgmästare; men annan underrättelse har man ej derom at han härstädes varit ordentelig Borgmästare.

8:o Erich Djurman blef Borgmästare 1688. hwilken war den sidste för *combination* tiden.

At Stadens Domböcker finner man, at Rådstugu-Rätt i Staden på det sättet denna tiden bliwit hållen, at i Rätten suttit Grefwens Hoppman, en Lagläsare, Borgmästaren och sex, ibland åtta, Rådman, jemte Stads-Skrifwaren. Och hafwa äfwen Borgmästare och Råd, samma tid, wid årets slut, underkastadt deras öfromål Borgerskapets bepröfning, om de dermed funno sig nögda eller ej.

Uti Bref til Lands-Höfdingen af d. 5. Jan. 1695. behagade Hans Kongl. Maj:st uppå Lands-Höfdingens underdigniga förslag giöra med *Magistraten* härstädes söhände författning; neml.

neml. en Cämmers rätt blef förordnad i Staden, bestående af en Cämmar och 2:ne bisittiare, alla af Stadsens Borgare. Dese borde uptaga, ransaka och afdöma alla *Civile* tvistigheter; samt *execution* deröfwer anställa, så wida ej laga wad emellan komme. Desutom borde Hårads- Högdingen i orten, 3:ne gångor om året, så ofta han tingade i Håradet, wid förbiresande, såsom en *Ordinarie* Borgmästare, hålla Rådstingu dagar i Staden, och då *adjungera* sig så många bestedeliga män af Borgerskapet, som til en fullsuttet Rätt fördrades, samt då uptaga och afdöma alla lagwadda, såsom ock högmåts-saker. Då warande Lands- Högdingen Grefwe *Carl Bonae* har ock genout-bref til Hårads- Högdingen under d. 20. Febr. 1695. föranstaltadt om wärckställigheten häraf.

Enligt Konungens *Reglemente* af d. 18. Sept. 1696. huru Stadsmedlen och penningarne i Ekenäs borde *disponeras* och föreslås, finner man at *Magistrats* Personerna blifwit följande *Stads* anslagen; nemligen.

	Dal. S:mt.
Hårads- Högdingen	40
Cämmären	30
2:ne des Bisittiare	20
1. Stadstjenare	5
Til lack, paper, blåck, postpenningar, samt wed och ljus med <i>extraordinarie</i> expenser	4
Til <i>publique</i> byggningar	6

Summa. 105. dal.

Til afwannämde aflöningar och *publique* byggningar skulle ifrån Staden medel på följande sätt insamlas, neml. Tomtes Teppes Domare-Ständ, och Bu-skaps-penningar, samt Saksören. För nämde utgifter och inkomster borde *Casseuren*, efter det denna *Instruction* widare föreskrifwer, givra redo.

Ifrån denna tid hafwa följande Hårads- Högdingar;

(13)

(Så wida bekant är,) härstädes förrättat Borgmästare syster:
 1:o *Jonas Berger*, som 1719. blef adlad och kallad *Loslierna*,
 hwilcken ock derefter blef *Assessor*, och sedermera Hofrätts-Råd i
 Åbo Hof-Rätt. 2:o *Eric Adlercreutz*, 3:o *Anders Länus*,
 4:o och sist Herr *Mils Loslierna*.

Igenom *Resol.* af d. 21. *Febr.* 1752. på *Ekenäs Stads* ansöknings, blef Staden bewilljad egen Borgmästare, sedan den utkast sig at löna honom med 150. Daler S:mt, då *Cämnräs* syster aldeles skulle uphöra, *Cassuren* lönas med 20. Daler *Silfverm:it*, och de öfriga Rådning-Rättens Ledamöter tjena utan Lön. Borgerskapet funno sig så mycket mera förantänna, at giöra denna ansöknings, som Staden anseentligen kom at lida i brist af en sådan här ständigt boende Styresman, som wid alla tillfällen skulle genom goda råd, förslag, inrättningar och inseende befrämja Stadsens bästa och tiltagande wälmåga. Blef således *Gabriel Kepplerus* genom Kongl. Fullmagt af d. 11. *Dec.* 1752. den första särskilte Borgmästare härstädes i nyare tider. Under Hans tid blef Staden försedd med det nyare *Sigillet*, i stället för det gamla, hwilcket senare wäl än finnes i behåll, men dock icke brukas. Nu warande Borgmästaren är Herr *Eric Miltopaus*, hwilcken genom flera nyttiga inrättningar och god ordnings widmagthållande ej litet bidragit til Stadsens uphjelpande och wälgång. Hans Fullmagt är daterat den 22. *Februarii* 1755.

Borgerskapet taxeras efter wanligheten medelst tomte-steppe domare, och Burskaps penningar, hwaraf sedan Borgmästaren och *Cassuren* lönas. Här äro ock nu förtiden 4. Rådmän, hwilcka skiftewis *presidera* i *Accis* Rätten, 1. *Stads-Fiscal* och 2. *Stads-tjenare*. Då Borgerskapet här i Staden skola *votera* antingen til Borgmästare eller Rådman, skier det af hwar ock en för sig, utan at wisa *deputerade* dertil utsees. Men skulle wid något tillfälle, något när blifwa lika röster, så jemkas de i

E 2

den

den händelsen efter hvars och ens utskysder, så at derigenom urskilt blifwer, hwilcken flästa rösterna bekommer.

I öfrigit anmärkes, at nya Tullhuset blef 1759. om sommarens bygd af Borgaren *Anders Österman*, hwarföre han af Respektive Herrar General Tull-Arrende Societetens Fullmäktige bekom 516 daler 21 $\frac{1}{2}$ öre S. mt. Andra pnbliqve Hus, såsom *Magaziner* eller *Förråds-hus*, wäg, *Mätare* och *Slachtares hus*, *Hospital* eller *Fattighus*, *Barnhus*, *Tuchthus*, *Lazarett* eller *Sjukhus*, finnes här icke.

§. 5.

Swad denna Stads öden ifrån äldre tider angår, så måste jag tilstå, at jag ej efter önskan kunnat på något sätt blifwa om de samma tilräckeligen underrättad, ehuru högt jag dock lagt mig winning derom. At den satti kännas wid allmänna Landsplågor, såsom påste-tider, misw irt och hungers år, samt frigens tunga och Fiendens wäldsamheter, och at deß uphjelpande eller tiltagande i handel och flor ej litet genom dylika omständigheter blifwit förhindrat, är en sak som ingen lärer kunna neka. Ewenne resor wet man at Staden afbrunnit, åtminstone den ena gången til me a än två tredjedelar, och den andra til tredjedelen jemte bägge Prästegårdarna (n). Huru mycket sådana olyckor äro wällande til en Stads aftagande, och än mera förhindra deß i början stadda tilwärt, är allom bekant. Under förra Ryska öfwerwäldet, som beayntes 1713. i Julii månad och slöts 1721. samma tid, hafwa måstadelen Stadsens Inwånare warit på flykten i Sverige, då de hafst med sig Kyrkans och Stadsens handlingar och andra tilhörigheter, samt derstädes förtårt sin mästa egenom. Några få hushåll och gammalt solck woro allenast härstädes qwar, hwileka nog singo kännas wid den tunga, hela landet då allmänt beswärades med. Helt noga kan man nu mera ej gifwa wid handen huru denna Stad

(n) Se för anförda Relolur. af J. 4 Sept. 1664. I. 5.

då befungades med utlagor och inqvarteringar ic. En man wid namn *Johan Lohm* berättas under denna tiden härifrån allenast blifwit utskrifwen til Soldat. Hwar sommar skal en hop rykt Krigsfolck *camperat* utan för Staden, på den så kallade Ladugårds Campen. Då har ock sällan i Staden blifwit Guds tjänst hållen, utan Capellanen i Pojo wid namn *Henric Collander* har då och då förrättat densamma härstädes, tills änteligen mot slutet Prästmannen *Abraham Palander* flyttadt hit och ständigt besient Inwånarena med Prästerliga giöromål. En del af de äldsta derå orten säga, at alt in til år 1715. har i Staden stått på det stället, som kallas Slottsbacken, en byggning af sten, 2:ne wåningar hög, beständes af 2:ne stora salar och 10. kamrar å hwardera flygelen, så i nedra som öfra wåningen, hwilcken tilhördt den förnämnda Grefweliga *Lejonhuswälska Familien*, men sagde år blifwit af Nyßen i grund förstörd på det sättet, at bjelckarna, spjörna och grofwa bräderna, blefwo til slättar använde, murarna aldeles förderfwade och det öfriga plötsligen upbrändt. Lämningar af murar och källrar finnes ock än på detta ställe. En del wela dock föresigwa at här fordom stått et Slott, hwilckets *ruiner* dessa wöre. Man bör ock anmärcka, at et litet stycke nedanföre i Staden ligger den förnämnda Herregårds tomten.

Utrom alt detta kan jemwäl af *Resol.* på Prästerskapets af Åbo Stift enskulte beswår, gifwen *Stockh.* d. 24. Sept. 1723. 7. S. Klarligen ses, at Staden under denna tiden måst blifwit mer än illa medfaren, emedan orden der lida: At Pastor i Pojo jemwäl drager försorg om Församlingen i den aldeles förstörda Staden *Ekenäs*. Hwad den sidste Nyssa tiden beträffar, hwilcken som bekant år 1742. om hösten tog sin början, och slöts 1743. om sommaren, så reste jemwäl en del af Stadens Inwånare 1742. öfwer til *Stockholm*, i mening at förblifwa derstädes under den tiden Nyßen wöre i landet, men kommo dock måst alla igen tillbaka samma höst, undantagandes zine

Hushåll, hwilcka först efter erhållen fred återkommo. Ehuru wäl denna fiendteligheten icke så länge warade, hafwa likwäl Borgefket haft ganska stort twång med starcke *ingwarteringar*, skjutser, rödder och wakhållningar, hwilcket man med flera *exempel* kunde besanna, om man ej wille undwika widlyftrighet.

Enär derföre dylika swårigheter, utom annat, som framdeles skal anföras, öfwerwågas, så lär ej underligt förefalla, hwarjore denne Stad, härtils swårigen kunnat komma och bringas til önskelig wälmagt. Genom fartygs förlorande tid efter annan har Staden och något lidit. Dock har man orsak at tacka Gud, at den åtminstone dessa senare åren ej blifwit med särdeles olyckor hemsökt.

§. 6.

Då man i denna §. är sinnad at tala om Soldkets af och tiltagande härstädes, wil man förut anföra något, som beqwåmligen på detta ställe kan omwöras. Denna Stad kan fågna sig af de förmoner, som på många ställen saknas. Så som belågen på et tørt ställe, åger den en sund och hålsosam luft, och derjemte 3:ne goda spring-källor, utom brunnar på de flåta tomter, uti hwilcka finnes nog godt watn. Wid wår 300. samnar ifrån staketet är, på den så kallade Präste-ången, en Surbrun af flera ådror, hwilcken Herr Regements Fältskären J. Brozell 1753. pröfwat och för god ansedt, då han och sielf om wåren tillika med 3:ne andra först började nyttja des watn, och fant det nog tjenligt och godt, ånsfiönt något swagt. Sedermera hafwa årligen en hop folck, förnamare och samre, nyttiat här sin brunn Cur, och det med god nytta. I denna sommar har Handelsmannen härstädes Herr Gottlieb Kessner uppå Herr Borgmästarens upmuntran och inrådande gått i förskott, och låtit bygga hus öfwer Surbrunnen, samt försedt den med flera *Commoditeter*, til almån tjenst, hwarjore han efter handen skal få sin betalning af de inkomster, som här wid Surbrun kunna inslyta.

I denna Stad har ock i några och 30. år varit Fältskärer, men dock ej Apothek, hwilket ej litet hindrar den goda wärckan Fältskären, som äfwen betjenar de kringliggande bruket och landet, annors skulle kunna åstadkomma. Ty hwarcken kan han sielf hafwa så mycket Medicamenter i förråd, som kan fordras, icke heller kunna de alltid, i den hast som borde, is från Åbo eller Helsingfors, förskaffas. Man skulle förmodeligen hålla före, at en Apothecare här således torde finna, om ej bättre, dock så wäl sin utkomst, som i *T. wastebus*, hwarest likwäl finnes Apothek. Det wore således önskeligit, at jemwål någon sådan här wille sätta sig neder.

Junga synnerliga sjukdomar, wet man här i Staden, mer än på andra ställen, hwarcken i äldre eller senare tider, hafwa grasserat; Men allmänna sjukor och landsplågor har den ej mindre fått kunnas wid än andra orter i Finland. Uti fattig åren 1695. 96. och 97. hafwa af Stads och Lands Församlingarna en myckenhet folck blifwit döda. I synnerhet hafwa 112. personer det sista året 1697. undergådt detta öde; ja, den 19. April samma år äro wid östnorra kanten om Kyrckan 23. st. Lif blefne jordade. (o)

Våste året 1710. hafwa jemwål ofelbart många ifrån dödeligheten blifwit flyttade, så af Stads som Landsförsamlingen, ehuru Kyrckio-boken ej nämner flera än 88. personer, hwilket så mycket mindre kan vara riktigt, som gammalt folck än weta namngifwa personer, hwilcka Våstetiden här i Staden dödt, och dock ej finnes i Kyrckio-boken anteknade. Man tror ej utan anledning, at äfwen uti fattig åren flera affomnat, än enligit den samma nämde blifwit; hällst som de ifrån Städerna och Socknarna i Åbo stift til *Consistorium* ingifne förteckningar, gifwa wid handen, at ifrån *Michaeli* 1696. til Midssommaren 1697. i *Ekenäs* och *Pojo* Församlingar blifwit döde 442. personer.

Fag

(o) Se gamla Kyrckio räkenskaps boken.

Jag skulle här gärna införa en tafs öfver födda och döda ifrån detta *seculi* början til denna tid, men som Kyrckio-boken härutinnan är mycket opålitelig och otillräckelig, så mödgas jag gå detta förbi, och alltså åtnöija mig at här endast få antekna dem för de sist förflutna 21. år, neml. ifrån 1739. til och med 1759.

Stads- Församlingen, || Lands- Församlingen.

Årtal	Födde		Årtal	Födde.	
	Mankön.	Qwinkön.		Mankön.	Qwinkön.
1739	10	9	1739	7	11
1740	6	13	1740	12	11
1741	10	5	1741	6	6
1742	7	2	1742	6	7
1743	13	5	1743	8	10
1744	4	11	1744	14	5
1745	13	13	1745	17	19
1746	8	13	1746	12	10
1747	8	13	1747	11	8
1748	8	11	1748	18	9
1749	6	14	1749	3	8
1750	11	12	1750	15	12
1751	20	5	1751	13	13
1752	7	2	1752	14	14
1753	10	11	1753	7	8
1754	11	12	1754	16	14
1755	14	8	1755	7	12
1756	10	11	1756	10	9
1757	7	12	1757	12	12
1758	14	11	1758	20	9
1759	20	5	1759	15	9
Sum.	217.	199.	Sum.	243.	216.

416.

459.

Summa Summar. 875.

Hwad

Swad de döda så af Stads som Lands-Församlingen widkommer, så är det än swårare at så någon redig underrättelse om. Jag måste således anföra en tafsla öfwer begge Församlingarna tillsammans, hwaruti jemwäl åtskillnaden på könet ej är aldeles pålitelig, så wida i Kyrckio-boken icke altid blifwit utfört wid barns begrafsande, anten de warit gäfar eller flickor.

Stads och Lands-Församlingen.

Årtal	Döda		Årtal	Döda.	
	Mankön.	Qwinkön.		Mankön.	Qwinkön.
1739	21	20	1750	19	18
1740	26	25	1751	13	21
1741	13	14	1752	21	17
1742	19	24	1753	21	12
1743	16	11	1754	17	11
1744	18	16	1755	22	19
1745	11	7	1756	11	18
1746	15	18	1757	23	24
1747	18	11	1758	17	15
1748	15	17	1759	20	12
1749	18	28	Sum.	374.	358.

Summa Summar. 732.

Anmärkningat öfwer föregående tafslor.

(α) Under dessa 21. år finner man at i Staden allena blifwit födde 416. och på Landet 459. personer, tillsammans 875. Men deremot äro med döden afgångne i begge Församlingarna 732. personer, hwilcket gier wid handen, at folckets antal här måste wara i tiltagande.

(β) Såsom i begge Församlingarna blifwit födde, Man-
F
kön

Fön 465, och Qwinkön 415. så hafwer ock af det förre fönet 374. och af det senare 358. blifwit döde; hwaras ses, huru den wise Skaparen bibehåller *proportion* emellan begge fönen.

(γ) Sedan freden slöts med Ryßland 1721. hafwa här ej warit några grofwa misshjertningsmän och *delinqventer*, såsom man icke heller tilförene förspordt något sådant.

(δ) Folcket är annors nog friskt, och lefwa jemwäl måsta delen til tämmelig hög ålder.

Nu förtiden äro här i Staden.

Mantals = skrefne	Pers.	Öskrefne	Pers.
Wårdar	126.	Gamla Mans Pers.	29.
Wårdinnor	115.	Gamla Qwins Pers.	51.
Söner	23.	Gåskar under 15. år	112.
Döttrar	29.	Flickor under 15. år	103.
Drängar	42.		
Pigor	40.	Summa.	295.
Summa. 375.			

Summa Summar. 670.

§. 7.

Sörän jag kommer at omröra Stadsens Handel, wil jag först korteligen beskrifwa des *Hamn* och beskaffenheten af sjön, som här under ligger. *Ordinaira* hamnen ligger på södra sidan under Staden, är 7. a 8. fot djup och öppen allenast för full västlig wind på $\frac{1}{2}$ mil. Här ligga måsta Stadsens Fartyg öfwer vinteren. På *N. W.* sidan är ock en liten bucht in ifrån farwatnet, 8 a 9 fot djup, hwarest åfwen några fartyg kunna *conserveras* wid pålar. Lastade fartyg kunna ligga $\frac{1}{2}$ mil i *S. W.* ifrån Staden, under Gullövs landet, på 12. a 16. fot djupt watern, och god hamn. Men stora Skepp kunna til 20. a 24. fot

fot lastas i full *W.* $\frac{1}{2}$ mil härifrån, och sedan segla ut til sjös wid *Swåremünde*, som ligger i *S. W.* 2. mil ifrån *Staden*, rent dock lohmans farwatn. Farwatnet ifrån *Helsingfors* til *Stockholm* inom skärs, går 2. mil när *Staden*, ut wid hafsbandet. Eljest går ock ifrån *Staden* et annat farwatn, inra eller djupa leden kalladt, som lastade fartyg kunna löpa öster ut, och komma sedan på det nämnda farwatnet wid *Baresunds Tull* $3\frac{1}{2}$ mil härifrån. Dess utom går ännu en båtled emellan *Degerön* och fasta landet til *Baresund*, som är en mil närmare, men åger under *Söderby gård* ej mera än $1\frac{1}{2}$ fot watn, och ibland än mindre. $\frac{1}{2}$ mil ifrån *Staden* i *S. W.* är et trångt och djupt sund, *Odensjö-sundet* kalladt, hwarigenom all segelfart går til och vidare förbi *Staden*, öfver den så kallade *Ekenäs* bancken, hwarest äro knappa 10. fot watn, dock med blöt botn, men sedan bancken är passerad, är nog djupt längs med en fiärd, $1\frac{1}{2}$ mil lång i *N. W.* til *Aminne* eller *Skurubro*, wid *Svartå* och *Fischers Lastage* plazer. Detta *Odensjö-sund* har ock blifwit kalladt *Munckesund*, som förmenes skiedt deraf, at en stor sten-rössa, derstädes warit upstaplad med et hufvud åfwanpå.

Allt *Ekenäs* *Stad* i förstone och jemväl sedermera i lång tid warit en *Stapelstad*, och således idkat utrikes handel, är ostridigt af det som utur *Stadsens Privilegier* i 1. S. anfördt är. Uti *R. GUSTAV ADOLPHS* *Handels* och *Seglations* ordning. dat. *Örebro* d. 10. *Febr.* 1614. tillåtes jemväl *Ekenäs* *Stads* *Borger* skap uttryckeligen at segla utländes med egna fartyg eller skepp. Detta skier ock uti *Handels ordination* af d. 12. *Oktober* 1617. Huru samma handel blifwit idkad och med hvad fördel för *Staden* och det *Allmänna*, kan man ej säga; såsom man icke heiler wet, hwarföre eller när den blifwit i stränckt och förbuden, mer än det i 1. S. omvördt är. Dock finner man at redan 1562. d. 26. *April* *Handelen* på *Narwa*, blifwit af *Konung ERIC XIV.* förbuden, för missförstånd med *Musckoviten*.

Beträffande *Stadsens* handel nu förtiden, så finnes här

et fartyg byggt på Krævel förledne sommars, och tacklat til *Brigantin*, samt defutom 19. skutor, alla med klink byggnad, beständes af 30. 35. 40. & 45. låsters drägt. Med dessa fartyg seglas måst på *Stockholm*, dock gå öfwen en del wid tillfällen, under hwariehanda frachter, både för andra Städer, och jemwäl för Järnbruken til malmbämtning ifrån *Sverige*, då de det behöfwa. Til *Stockholm* öfwerföres wed, den Borgaren först far efter til den bonden, med hwilken han derom kommit öfwerens, och sedan seglar han åter til Staden at erlægga Landts Tullen för besagde wed. Widare öfwerföppas humbla, lefwande boskap, insaltat kött, rågmjöl, och något litet *victualie* waror, hwilcka dock här i Staden äro ganska swåra at bekomma, jemwäl ofta til husbehof. Jag wil härwid bifoga et utdrag, för 3:ne år öfwer de förnämsta waror, som ifrån *Ekenäs* blifwit försphade til *Stockholm*, nemligen.

År 1757.

8 $\frac{1}{4}$ tun. råg, 68 $\frac{1}{2}$ spiltrå rågmjöl, 95. tun. salt-kött, 82. lispind smör, 68. lisp. talg, 42 $\frac{1}{2}$ lisp. humbla, 20. lisp. tort kött, 14. par elghorn, 7. st. kessings orar, 36. st. kor, 2. st. stutar, 1. st. kalf, 21. st. får, 5. st. samre hästar, 3. st. oberedda kothudar, 10. st. dit. stuthudar, 2. st. dit. kalfskin, 620. st. hönsägg, 42. alsnar ylletyg, 249. alsnar walmar, 379. sammar wed, 50. st. större bielekar, 59. st. mindre sparrar, 130. st. större dito, 125. st. brynstenar, 3. st. planckstockar &c.

År 1758.

79. låster bränkehl, 20. tun. råg, 4. tun. smalt mast, 1 $\frac{1}{2}$ tun. rena nötter, 447 $\frac{1}{2}$ spiltrå rågmjöl, 111. tun. salt-kött, 80. lisp. smör, 10. lisp. lim, 6 $\frac{1}{2}$ lisp. salt-fläsk, 4 $\frac{1}{2}$ lisp. tort kött, 9 $\frac{3}{4}$ lisp. talg, 20 $\frac{3}{4}$ lisp. gam. koppar, 593 $\frac{3}{4}$ lisp. humbla, 3 $\frac{1}{4}$ lisp. tort fläsk, 52. lisp. näsiver., 4. st. kessings orar, 31. st. kor, 1. st. quiga, 12. st. stutar, 2. st. tjurar, 2. st. kalfwar, 15. st. får, 1. st. wärckhäst, 25. st. brynstenar, 46 $\frac{3}{4}$ tiog hönsägg, 1. st. oberedd

oberedd kohud, 3. st. dito stuthudar, 3. st. dito kalfskin, 28. alnar
 ylletyg, 48. alnar samre lärst, 4. alnar bättre dito, 2156½ samnar
 wed, 176. st. sparrar, 132. st. dito mindre, 5. st. pumpstockar, 150.
 st. ånkla bräder, 12.

År 1759.

237. Spilträ rågmöl, 44. tun. salt kött, $\frac{3}{4}$ tun. hafwers
 gryn, 70 $\frac{1}{16}$ lisp. smör, 2 $\frac{3}{4}$ lisp. talg, $\frac{1}{2}$ lisp. ost, 1134 $\frac{1}{2}$ lisp.
 humbla, 2 $\frac{1}{2}$ lisp. toet kött, 4 $\frac{1}{2}$ lisp. salt fläsk, 2. lisp. bastrep,
 4. lisp. ohäcklat lin, 10. lisp. lin, 26. st. kor, 6. st. kesslings orar,
 2. st. kalfwar, 3. st. stutar, 16. st. får, 12. st. kycklingar, 1. st.
 gås, $\frac{1}{8}$. tunna nötter, 2. st. hästar, 2. st. elohudar, 10. st. obe-
 redda stuthudar, 2. st. kohudar, 42. st. hönsägg, 187. samnar
 wed, 1. last biörefwircke, 9. st. bielckar, 19. alnar, 56. st. dito
 mindre, 208. st. sparrar, 167. st. timmerstockar, 4. st. pump-
 stockar, 103. dubbla läckter, 3. kappor lingon.

Ufrån *Stockholm* hämtas til salu, salt, tobak, inrikes tilwärfade
 ylletyger, allahanda slags fram- och bod-waror, hwarvå här deff är
 mycket liten affättning, emed an Landtmannen sielf derifrån hämtar
 eller genom sina grannar låter hämta, hwad han behöfwer. Hans
 delen med Allmogén är således här i Staden mycket ringa, ty
 den stannar ock desutom mestadels med sina waror uti de här
 omkring liggande Bruken, hwarest de dem tullfrie försälja och
 sedan upköpa derstädes hwad de tarfwa. Den förnämsta handels-
 rörelse med bonden skier altså med någon humbla, stutwed, slacht-
 Creatur och spannmål, måst til eget behof. Stadsens Borgerskap
 hiwista gemenl. 8. Märknads och bytes plaser; och i Staden
 hålles 2:ne Märknader, neml. d. 25. Febr. och d. 24. Augusti.
 I Allmanackan står wäl, at i *Ekenäs* åfwen skal hållas Märck-
 nad d. 25. Martii, men detta skier intet.

Här äro 8. sådane Handlande, som hafwa fram-bodar;
 samt inalles 83. anteknade för Borgare. På Lands- sidan af
 Staden finnes Tullhus, men ej emot sjön, utan båtarna sätta
 i land wid the omkring Staden warande bryggor, samt der er-

läggas Tullen och blifwa *visiterade*. Här kan ock nämnas, at sedan Landtmanna handelen wid sidsta Riksdagen, i följe af Kongl. Maj:ts Nådiga Resol. af den 3. *Martii* 1747. igen blef inkränkt, så *constituerades* af Magistraten här i Staden d. 14. *Sept.* 1757. en Handelsman och en Borgare til at wara utridare och beslagsmän öfwer all olaga handel här omkring, tills wiså personer dertil kunde utses och förordnas.

§. 8.

Sedan wi således anfördt, hwad om denna Stads handel varit at anmärcka, tyckes ordningen nu fordra, at wi jemwål något orda om des öfriga näringsfång. De ågor som höra under Staden äro mycket snåswa och magra; men hafwa dock för år 164. då den, som sagt är, fick Björcknäs til utrymme och mulbete, varit mycket trångre. För nämde Björcknäs hemmans ågor betalas ifrån Staden til Kronan i årlig ränta 13. dal. 28. öre S:mt. Af Resol. på Ekenäs Stads beswär, gifwen d. 23. *Decemb.* 1697. §. 2. ses, at de giordt ansökning at slippa denna ränta, men kunde ej winna sin önskan. Borgerskapets åkerteppor utgiöra tillsammans med Prästegårds åkren ungefärligen något öfwer 20. tunnors land, måst sandig jordmän, hwaraf händel, at när beta somrar infalla, sådan förterckas, eller som här säses blifwer skentagen. Dock har man erfarit, at åkren här ibland gifwit til 16. de kornet. Lands-Höfdingen Herr Grefwe *Gust. Gyllenborg* förböð ienom utslag, dat. *Helsingfors* d. 7. *Maij* 1754. at ingen af Stadsens inwånare, wid 50. dal. S:mts wite, får antingen hålla eller uptaga åkerteppor å Björcknäs allmänna betesmarck. En del af Inwånarena hafwa 1. eller 2. kor, dem de med mycken swårighet om winteren framföda, emedan bonden här ej gärna säljer hö, och under Staden finnes inga ångar. Dock åger Capellan och *Pedagogen* en ång, hwaraf, när någorlunda höwårt är, insamlas, utom töwas, til 40. goda forgar hö. Mulbetet är snåst och swagt, at
större

Större delen beta sina Kreatur för lega, på andras närmast til Staden gränjande ågor. Stadens tillståndiga skog är allenast tallbuskar, hwaraf ingen kan betjena sig, utan nödgas de sielfwa för betalning hemköra den wed de hafwa nödig til brändsel.

Inga *Fabriquer* eller dit hörande wärck hafwa Borgerskapet här förmått inrätta, för deras slätta rörelse skull. Icke heller äga de del uti några sådane wärck; Men garnspinning och wäfsnader idkas med mycken flit af Borgerskapets hustrur och barn, samt andra Inwånare i Staden, hwaraf de sedan förfärdiga lärster, ylletyger och buldan. Här finnes nu förtiden följande Handtwärckare, som dock ej inrättadt egit skrä eller ämbete, es huru de deka ären sig tillöft, neml. 1. Gullmed, 1. Glasmåstare, 2. Snickare, 1. Swarfware, 1. Sadelmakare, 1. Krukofmakare, 1. Semskmakare, 1. Garfware, 4. Klensmeder, 5. Skräddare, 6. Skomakare, 4. Linwäfware, 2. Murmåstare, 3. Byggmåstare, 4. Timmermän och 1. Tunmbindare. Deke Handtwärckare syfelfattes nog med arbete, dels af Stadens Inwånare, dels ock ifrån Landet; ja, en del hafwa jemwäl slögde ämnen utaf andra Städer. Desutom äro här 4. *Winstminuterare*, 19. Bryggare, och Borgare tillika, 5. Krögare, 1. Gästgifware, 7. Landtformån, 13. Siöformån, 1. Bagare, och 1. Slachtare. Eljest idka ock Borgerskapet nog flitigt fiskeri, både til egit behof och salu. I förra tider har i synnerhet Stadens näring beståt i fiskeri, så at de äfwen skeppat fisk utomlands. Men så wida des egit fiskerwatn nu mera är så godt som intet, skier det måst för betalning eller landslott på de omkring liggande hemmans watn, och det med allahanda fiskebragder, såsom not, nät, krokur, ic. fångandes på detta sätt, gåddor, braren, abborrar, mörter ic. Några begynte äfwen förledne höstas at bruka Herr *Oswers Inspektoren Grieses* fiskesätt med krok och långref; Men så wida detta skiedde mycket sent, kan man ej än säga, huru wida de kunna råtta konsten. En del äro jemwäl *intresserade* med Skäreboarne i strömmings fiske, hwilket

Hvilket dock på denna orten sällan är fördelachtigt. Vinternot
bruka de lifaledes. För några år sedan gjordes åtskilliga försök
med tobaks planteringar, men utan särdeles framgång, hvar-
före dermed nu mera aldeles afstannat. Orsaken to de varit
dels jordmonen, som fordrade mycken gödning, dels ock brist i
kundskapen om denna plantas rätta handtering. Ingen lin eller
hampesädd finnes här, ej heller tyckes jordmånen dertill vara
tjenlig. Icke heller äro här ännu några trägårdar af värde.
Dock har en och annan på sin tomt litet köks- krydder til hus-
behof, och några fruchtbärande äppletrån i senare åren plantera-
de. Humblegårdar gifwes här nästan på hvarje tomt; ja nå-
gra hafwa äfwen begynt dertill använda sina åker-teppor. Den-
na handtering lönar ock wärckeligen härstädes mödan, ty Bor-
gerskapet ser sig af sine humblegårdar njuta om året ifrån 6.
til 12. lispund humbla, och den så god, at den altid med skäl
haft namn af den bästa, i anseende til dess märckeliga kraft och
styrcka; hwarföre den äfwen i *Stockholm* betalas til det högsta pris.

Sättet at här i Staden sköta så humblegården, som humb-
lan, är med få ord följande: Om wären, så snart jorden är fri
för tjåla, fylles plåsen wäl med mull, brukas, rånas ifrån o-
gräs, samt göddes hålft med får gödsel, men i brist deraf med
wålbrunnen boskaps gödning. D derpå upkastas med spada so-
rar af et godt qwarterns djup, och en half alm ifrån hwarandra,
deruti rötterna nedsättes, äfwen $\frac{1}{2}$ alm från hwarandra, samt så,
at utslaget wändes upåt. Mullen kastas sedan wäl öfwer röt-
terna och landet giöres hel slätt. Widare risas det til en $\frac{1}{2}$.
alns tjockel med godt granris, och så störas med smala gran-
störar, til 1. alm emellan hwarje stång. Det första året giet
humblegården ej synnerligen, men det andra bättre, och sedan
det tredje, fierde, samt många år derefter är den i fullkommeli-
git stånd, allenast at den i de första 3. & 4. åren bör årligen
granrisas; Men sedan kan den vara hulpen med hwart annat
år. Gödsel behöfwer den sedermera sällan, dock när man p. öf-
war

war at det fordras, bör det skie om hösten och strax tunt ut-
 bredas, samt risas nästa war, at förtaga ogräsets tilväxt. När
 humblegården blifwer mycket gammal, och således rötterna för-
 mycket ökt sig, så at restvarna på hwarje stång blifwa för mån-
 ga, och den fölgachteligen gifwer fuller en myckenhet af korn-
 por, men helt små och kraftlöse, då borttagas en del rötter, med
 hwilcka, om behagas, en ny humblegård kan anläggas, och så
 blifwer den igen lika såsom ny. Några säga at humblegården
 bör sålunda til rötterna minskas hwar tredje år, annars mo-
 gnar humblan ej på en gång, utan några rötter som skutit dju-
 pare ned komma senare up och til mognad. De mena äswer
 at ju äldre humblegården blir, desto gröfre blifwer humblan,
 samt senare mogen. Sedan humblan i rättan tid är afpläckad,
 torckas den först i wädret, och derpå rätt wäl i badstugan, hwa-
 rest intet bör finnas röf, samt ytterst inpäckas och förwaras uti
 dertil gjorda stora och tåta fat eller tunnor. En del tro, at or-
 saken, hwarföre Ekenäs humbla skattas för en den bästa, är til
 en del sielfwa jordmonen, som är nog sand blandad med stenig
 grund under; föregifwandes, at den i lerblandad jordmon ej
 trifs så wäl, eller blifwer så starck.

§. 9.

Swad angår de inkomster, som af denna Stad antingen til
 Kronan, eller Staden sielf tilflyta, så hafwa den senares
 år 1695. ej stigit högre än til 93. dal. S:mt. Huru stora de
 förut varit, har man ej underrättelse om. Nu förtiden är här-
 med således beskaffat. Krono utskylderne hafwa dessa senare åren
 ökt sig til emellan 900. & 1000. dal. S:mt om året, utom Col-
 lecter, Spinhus afgifter af Krogar, samt flera slags medel.
 Men Stadsens inkomster äro owisä, och ongefär 300. dal. S:mt
 ärligen, emedan man ej kan räkna det som Borgerskapet til
 nödiga behof måste taxeras före. Til at än närmare lämna
 underrättelse om inkomsterna här i Staden, wil jag här äswen
 G särskilt

färskilt införa en förteckning öfwer influtne Tull- och Accis- medel för några år, neml. år 1734. har influtit.

	Daler S:mt
Tull i Staden	214. $\frac{1}{8}$.
Wid Lojo Marcknads-platz	64. $4\frac{3}{8}$
Och i Accis	148. $31\frac{1}{8}$
	Summa 427. $3\frac{3}{8}$.

Härwid bör anmärkas, at under 3:dje Classen jemwål är inberäknad inkomsten af qwarnarna under Rådstugan.

	År 1757.	Dal S:mt
Tull och Accis	/ / / / /	680. $12\frac{5}{8}$.
Fierde parten	/ / / / /	104. $12\frac{3}{8}$
		Summa 784. 25.

	År 1758.	Dal S:mt
Tull och Accis	/ / / / /	885. $3\frac{1}{8}$
Fierde parten	/ / / / /	155. $1\frac{3}{8}$
		Summa 1040. $4\frac{4}{8}$.

	År 1759.	Dal S:mt
Tull och Accis	/ / / / /	789. 10
Fierde parten	/ / / / /	137. $4\frac{3}{8}$
		Summa 926. $14\frac{3}{8}$.

Här äro ock inberäknade de medel, som kunnat inflyta wid de små marcknaderna, som Stads-boarne biewista.

Öf gammalt har denna Stad utgiordt til Kronan 4 Båts-mån, men sedan Hans Konal. Majjt genom nådig Resol. dat. Kongs-öhr d. 18. Febr. 1681. lämnadt Städerna tilstånd, at årligen betala en wis summa penningar, för hwar man de tilförene giordt, så hafwer jemwål denna Stad, enligt sin bewilling, dat. Ekenäs d. 29. Sept. 1683. ifrån den tiden betalt årligen för

för hvar *ordinarie* båtsman 55. dal. Köpp:mt i freds-tider, och uti tilstötande Krigs-tider dubbelt. Staden har wäl flera resor, i anseende til sina snäswa wilskor, allerunderdånigst anhållit antingen om förskoning uti båtsmans hållande, eller ock om antalets förminskning, men ej kunnat winna sin ansökning (p). Och finner man at 1679. hafwa Borgerskapet, då de måst utbetala 450. dal. Köpp:mt årligen i båtsmans-penningar, blifwit så utarmade, at en del öfswergifwit sin borgeliga nåring, hwarföre här ock då en tid woro allenast 40. Borgare til antalet.

§. 10.

Om i föregående år afhandladt, hwad så wäl til denna Stads kändedom igemen hörer, såsom ock hurudan des handlets rörelse, och öfriga näringsfatt äro, samt hwad Kronan och Staden derigenom winner, wil jag nu widare i enfaldighet uptecka min öförgripeliga tancka och mening derom, hwad här tils förnemligast legat, denna Stadsens tiltagande i hwarjehanda rörelser och wålmåga, i wägen. Första orsaken bör billigt sökas, uti de omkring denna Stad belägna många Zernbruk, hwilcka omgifwa den samma på följande sätt: *Fagervik* 2½ mil i S. ifrån Staden, *Svartå* 3. mil i O. N. O. *Billnäs* 1¼ mil i N. O. til O. *Fischers* 2. och *Antskog* 2½. mil i N. O. *Koskis* 3. mil i N. *Skogby* masugn 1½ mil i V. til S. *Kulla* masugn är *raferad*. Ingen lärer kunna neka, at så många, på denna ort besinteliga Bruf, jemwål då, när privilegier och rättigheter nooga efterlefwas, mycket bidraga til de swårigheter, denna Stads Borgerskap får kännas wid, emedan måsta de waro, som ansors til Staden skulle ankomma, och sedan med fördel, på andra orter kunde förnytras, nu upgå til Brufens förnödenheter och widmagthållande. Men såsom man detta ej wil påtala, så hoppas man dock derutinnan ej afwika ifrån sanningen, at man

(p) Se Resol. på Ekenäs Stads andragne besvär af d. 11. Nov. 1680. d. 9. Nov. 1686. d. 18. Nov. 1693. och d. 23. Decemb. 1697.

tror det Bruken här omkring, ibland torde hafwa stråkt sin handels långre än de bordt giöra, hwilket ej litet hindradt denna Stadsens upkomst. Det är naturligit, at Landtmannen håldre stannar wid Bruken, och der försäljer sina waror tullfrie, samt upköper, hwad han behöfwer, när han det kan och får, än at han skulle resa en längre wäg til Staden. Sammalunda är ock Wästgötharnes handel, på denna *tracten* af Nyland, som ligger något aflägsen ifrån andra Städer, och hwarest de sig således i synnerhet uppehålla, denna Stad ej til ringa olägenhet; hålst de här *ovisiterade* resa omkring och förkyttta sina waror, då dem ej swårt förefaller, at äfwen ibland förefe Landtmannen med andra waror, än de torde hafwa lof at sälja. Dernaft kommer här i öfwerwägande den starcke bondehandel, som ej allenast det allmänna, utan i synnerhet denna Stad til mera lidande eller större förfång, af Kyrckslätt, Sjundo, Ingo, Pojo, Karis och Tenala Sotnar, föröfwas, än man kan beskrifwa; i ty dessa Sotnars skutor ej allenast öfwerföra en myckenhet wed, som de sielfwa tör hända til en stor del upköpa, utan ock under namn af egen afwel, det måsta pund och tynnaregods, som de, så uti sina egna, som äfwansföre uppe i landet belägna sotnar, kunna sammanhåmta, och det til så stor *quantité*, at på en skuta kan wära öfwer 1000:de pund humbla och 100:de tun. mjöl, m. m. giörandes icke allenast således förfång den handel och rörelse Staden tilkommer, hwarigenom ock Kronan mister den Tull för warorna annors borde erläggas, om de först til Staden fördes och sedan härifrån til *Stockholm*, utan ock på det sättet, at de wid återresan til hemorten ofelbart hafwa med sig en myckenhet waror, som de upköpt dels åt sig sielfwa, dels åt dem med hwilcka de handladt, dels ock åt dem som sina waror hafwa medsändt. Hwilcken deras widt utsträckt handel, wäl giör dessa skutägare til förmögna och *capitalister*, men deriemte tilfogar ej allenast denna Stads Borgerckap en obotelig skada, utan giör ock at Landtmanna näringen på sådana orter kommer

så godt som helt och hållit at stanna af, i ty åker och ångskötsfelen så aldeles åsidosattes, at mången för sin handel skul låter nödgas resa up i landet och köpa sig nödigt lifsuppehälle. Hwaraf det ändteligen leder sit ursprung, at Stadsens Inwånare blifwit tvungne, at mera, tör hända, än läffigit eller med Stadsmanne näringarne öfwerens kommande år, gripa til åkerbruket och fiskerier. Ty nöden har ingen lag. Hwarföre når bonden blifwer Borgare, måste Borgaren söka föda och draga sig fram med Landtmanna handteringars skötande, och således blifwa bonde.

Til slut wil jag i denna §. anföra et Utdrag af Blockhusudds Tull-Specialer, öfwer de waror, som ifrån Sjundo, Ingo, Karis, Pojo och Tenala Sofnar äro ifrån och med d. 4. til och med d. 9. Oktob. 1757. inkomne til Stockholm, til at deriges nom bestörcka, det jag öfwanföre anfördt (q); nemligen. 701. famnar wed, 2146. lisp. humbla, 101 $\frac{1}{2}$ tun. salt kött, 254 $\frac{1}{2}$ spilt trä rågmjöl, 108. lisp. smör, 3. lisp. talg, 103. kapp. nötter, 214. st. sparrar, $\frac{1}{2}$ last björckwircke, 920. st. ägg, 21. st. kor, 6. st. orar, 6. st. kalswar, 12. st. kycklingar, 1. st. tiäder, 5. st. hästar, 11. lisp. ulgarn, 220. alnar ylletyg och lärster, 1. lisp. 12. marcker ålgshorn, 1. st. ålgshud, $\frac{1}{4}$ tun. salta gäddor, 2 $\frac{1}{2}$. parn hö, 5. st. budar, 90. st. bielckar, $\frac{1}{2}$ tiog halm, 7. st. gåsh, 6. st. hierpar, 1. st. orre, 16. st. får, 1 $\frac{1}{2}$ tun. får-kött, $\frac{1}{2}$ tun. bönor, 1. st. lamb.

§. II.

All får jag ock oförgripeligen uti wålmening yttra mina enfaldiga tänckar om det, som wore mycket tjenande dels til förnämde förhindars och swårigheters afhjelpande, dels ock til Stadsens märckeliga förkofring i handel och wålmagt. Ut blandning af Lands och Stads Handteringar hafwer de swåraste påföljder med sig, det är en af alla förnuftigt tänckande och wålmenta erkänd sanning. En dylik blandning förorsakar, at ej

G 3

allenast

(q) Detta utdrag är mig benågit meddeladt af Rådmannen Herr Carl Hultman i Ekenäs, hwilcken self förnämde är, det samtliga extraherat.

allenast Landtmannens egen handtering lider; ty då bonden tillika skal wara handlande, är låt at finna, huru mycken tid han har öfrig, at använda på åkerbruket, 2c. som dock är af den wiget och beskaffenhet, at det fordrar all den tid, omhugsan och estertancka, som ock det läckaste och slugaste husrud kan äga, om det skal rätt skötas; utan ock Stadsmanna näringen tynar af, hela landet blir wannägtigt, och det allmänna kommer anseentligen at lida. Se Herr Commerce Rådet Norden-Cranzes (*Backmanssons*) *arcana æconomie* och *Commerce. Cap. 7. p. 157.* Ej mycket annorledes förhåller det sig om Bruken utom sin tilbörliga handtering, jennväl tillwälla sig Stadsmanna näringen och deri gripa vidare om sig än de borde. Wär nådis ga Öfwerhet har wäl, ifrån äldre tider tillbaka, flera resor förbudit det skadeliga landsköp, som bruken, bönderna och andra oslagligen öfwa, (Se S. 1. och jennför desutom Herr Cancellie Rådet och Riddaren *von Stiernmans*, *Commerce, Politie* och *Oeconomie Handlingar*, samt Herr *Pebr Envall Johanssons* afhandling om Landsköp, utgifwen i *Upsala 1755.* under Herr *Profess. Berchs* inseende,) samt wissligen stadgat: At bönder måtte blifwa bönder, och achta theras åker, ång, fiskeri och annat sådant, och köpman bruka seglatzett och then näring som them borde, såsom orden uti *Mandatet* om *Böndernas leglation* i *Finland, dat. Wadstena Slott d. 9. Augusti 1552.* lyda; Men så har dock härmed gått, såsom med många andra hålsosamma förordningar, hwilcka fuller uti sig sielshwa äro ganska goda, men swåriligen och sällan, åtminstone til alla delar, esterleswas. Wore således för min födelse ort *Ekenäs Stad* i synnerhet mer än fördelacktigt, om 1:0 ej allenast *Wästgötharne* komme under närmare upsicht, at föröfwa sin handel, utan ock om den ofta öfwerklagade *Brukens*, men i synnerhet *Landtmannens* handel här omkring tilböriligen kunde inskränckas. förebyggas och til *Staden* flyttas, så at bonden komme at föryttra sina waror derstädes, och *Borgaren* deremot finge förefse honom med det han behöfz

behöfwer sig tilhandla. Til at winna detta skulle ej litet bidra-
 ga, om Allmogen, enligt Kongl. Resol. af den 14. Dec. 1723.
 skulle tilhållas, at ej fara någorstådes innom Riket med waror,
 förän den bewis ifrån nästa Stads Magistrat sig anskaffat, at
 samma waror äro deras egen afwel; och om alla de waror,
 som med Brukens fartyg til Stockholm öfverföras och dock ej
 äro Bruks tilwärfningar, såsom wed, spanmål, mjöl, humbla,
 lefwande boskap och *ViQualier*, ej så aldeles fritt skulle få öfver-
 skeppas, efter det påstående, som Borgerskapet redan en gång
 giordt, hwilket ses af Kongl. Resol. af d. 23. Octob. 1752. 2:o
 wore wäl om Staden kunde erhålla någon plats til den af Hö-
 ga Öfverheten 1750. bewiljade köpingens inrättande, wid Kyrck-
 stad i Karis Sökn, $3\frac{3}{4}$ mil härifrån, ty då skulle Borgerskapet
 komma i någon handel med Landtmannen, hwilket härtils wa-
 rit så godt som omöijeligt, för de redan anförde orsakers skull.
 Men bäst wore dock, om, som sagt är, all olaglig landhandel
 helt och hållit kunde förebyggas. 3:o Som Staden äger mycket
 trångt utrymme, så til mulbete, som andra nyttiga planterin-
 gars anläggande, och jemwäl til nödiga tomter innom staketet,
 så skulle många swärigheter aldeles afhjelpas, om man kunde
 erhålla, at det wid Stadsens Fullport belägna Krono Säte-
 ris Rusthållet Ladugården kalladt, hwilket ägor intager en del
 af Staden, efter des rätta wärde finge af Staden inlösas.
 Härigenom skulle Borgerskapet handel, rörelse och andra när-
 rings sätt, anseentligen befordras, samt Kronans och Stadsens
 inkomster förmeras, i synnerhet då man derjemte 4:o öfwerwäs-
 ger, at ej allenast, som förmålt är, i den händelsen utrymme gafs
 wes til nyttiga planteringars anläggande och trädgårds skötselens
 bättre diswande, än härtils skiedt, utan äfwen tillfälle til
 Schåfferis inrättning; såsom ock tegelbruk d. beqwåmligen kun-
 de anläggas, och Inwånarena här efter handen begynna at
 bygga stenhus, sig sielf til nytta, Staden til prydnad och sko-
 gen til besparing. Desutom ock 5:o kunde spinnande, strumpes-
 stickans

stickande, och allahanda wäfnader, hwartil Inwånarena ännors
 äro bögda, äfwen härstädes til större högd och fullkomlighet
 drifwas, samt således Stadsens wälgång jemwäl härigenom i
 sin mon framhjelpas. Då kunde ock Borgerskapet hålla något
 mera boskap, och i följe deraf wara bättre i stånd, at giöra den
 Staden tilhöriga sandjorden fet, då den blefwe tjenlig til de
 utwaldaste tobaks *plantager*, och åtskilliga andra för *Fabriquer-*
na nyttiga wärter.

Hwilcka *Manufacturer* och *Handtwärckerier* här för öfrigit
 med största bättnad kunde och borde inrättas, det lämnar jag
 androm at döma, fulleligen öfwertygad, at, om allenast det
 som uprichtigt, och utan at angripa någon, samt aldraminst at
 tadla på *Privilegier*, eller andra Kongl. *Stadgar* och *Förord-*
ningar, anfördt är, blefwe tilböriligen ändradt och wärckställdt,
 då alt det öfriga lätteligen och af sig sielf skulle följa, samt
 ändteligen min kära *Fosterbygd Ekenäs*, näst Guds wälsignelse,
 få fågna sig af blidare öden och större wälmåga, än härtills
 kunnat erhållas.

§. 12.

Til slut wil jag än något orda dels om några omständiga
 heter som härtills ej blifwit omnämde, dels ock om sielfwa
 inbyggarena igemen. Stadsens *politie* grundar sig på de i slika
 mål utkomna lagar, och lämpas jemwäl efter omständigheterna
 til hwad i andra Städer är brukeligit. Staden håller sin egen
Riksdags-Mån. När angelägna mål förefalla, at samtliga
 Borgerskapet bör wara tilstädes wid rådplågningen å wis dag,
 blifwer det tillkänna gifwit å *Predikostolen*. *Taxeringar* förwäts
 tas i närvaro af *Magistraten*, Stadsens äldsta och edsworne
Taxerings Män. När nya hus skola byggas, annåles sådant
 först hos *Magistraten*, som äger at tilse om och huru sådant til
 Stadsens bästa och prydnad må blifwa giordt. *Bönedagarna*
 blifwa dagen förut genom trummeflag förkunnade. *Brandfyn*
 för

förrättas i början af *Maij* månad, af en Rådman, några stic-
 kelige Borgare, Timmerman och Mu:måstare. Ingen förtats-
 ning är härtills giord med Brandwakt; icke heller finnes tjenli-
 ga redskap at brukas wid uppande eldswådor. Uti Staden hålls
 les ej ostare wakt, än marknads tiden, då wakhållningen
 stier af Borgerskapet, wid Rådstugan. Skulle någon under
 denna tiden föröfwa slagsmål m. m. blifwer han strax *Arreste-*
rad, dagen derpå lagjukt och plichtfäld; men wid andra tilfällen
 förwaras den brottslige i *private* hus, emedan inga fängelse rum här
 finnas. Borgerskapet är wid *paraderingar* ester nummer indelt i
 i et *Compagnie* med öfwer och under *Officerare* til fot, i wanlig
uniform, öfwer och under gevär, fana, och wacker samt stor
 mefings trumma. Stadens Fattige njuta underhåll af de pen-
 ningar, som til den åndan samlas wid Bröllop, och Barnadop,
 eller annors wid hwariehandas tilfällen dem föråres. Annors å-
 ga de frihet at til Högstiden gå omkring och samla hwad gif-
 milda hjertan dem tildela.

Som något synnerligt får jag anföra en här än lefwans-
 de blind man, wid namn *Samuel Grönlund*. Denna är en bon-
 de Son ifrån Tenala Soken, född 1712. På sit 6:te år miste
 han uti swåra koppor så aldeles sin syn, at han ifrån den tiden
 lefwat helt blind; Men har deremot af Skaparen blifwit be-
 gåfswad med så mycket bättre känsla. Medelst denna sin känsla
 och brukad estertäncka började han på sit 16:de ålders år hand-
 tera yra, såg och höfvel, och gjorde småningom åt bönderna et
 och annat smått, fast groft arbete af trä. Sedan öfswade han
 sig mera härti, på det sättet, at han om nätterna låg och öf-
 werlade huru det eller det skulle göras, utmärckandes sådant i
 sina tänckar, alt derester han hade tilfälle at komma öfwer nå-
 got som han fick taga uti och kånna på, samt fråga hwad det
 war, och war til det nyttjades. Han begynte altså äfwen
 giöra dörrar, fönsterramar, stolar, listor och skåp; och när det-
 ta

ta blef hos Herrskaperne här omkring kunnigt, tog en och annan af dem honom til sig at arbeta det han kunde. Han sörfärdigade då bland annat en stor del af snickare arbetet på de träbyggningar, som *General Lieutenanten Herr Baron Lars Åkerbjelm* på *Raseborg* låtit upfättia, under dess warelse i *Nyland*. Och som han hos Herrskaperne igen hade tillfälle at få höra omtalas, och känna åtskilligt med händerna, så öfwade han sig vidare at med krus och fogningar göra allahanda snickare arbete, såsom *pulpeter, bureaux*, m. m. aldeles af samma godhet, som en annan Snickare dem sörfärdigar. Då *Ryska sedermera Preussiska Fältmarskalcken Keit* år 1743. reste genom *Ekenäs*, wille han at denne *Samuel* skulle göra honom sölje til *S. Peterborg*; men som denne wågrade, tog Fältmarskalcken af honom et stycke arbete, bestående uti en Fruntimmers nattygs låda, til at wisa *Ryska Kejsarinnan* såsom en *rareté*, emedan den war gjord af en blind Snickare. Det är sannerligen underans wärdt at han genom känslan med händerna kan skilja at de wanliga träslagen, såsom tall, gran, björck, ähl, äppelträ, ask, m. m. och såga om brådet är hwit eller hafwer blåa ränder uti sig, som böra höflas eller bortbyggas; såsom ock at han kan hugga jemt wred wra tätt wid handen eller fingrarna hwar med han håller uti trädet, då likwäl den, som ser derpå, ej annat kan föreställa sig, än at han skal hugga af handen eller fingrarna. Som en märckelig händelse kan ock det anföras, at *Stads Fiscalen härstädes Anders Revallius* blef 1756. natten emot d. 22. *Julii*, då han låg uti en båt, wid *Råfnäs*, 1. mil ifrån Staden, med 2:ne andra personer under et tält, allena af åskan ihjälslagen, utan at de andra på något sätt blefwo skadde.

Anbyggarena gå här snygt klädda, i synnerhet om helg och högtids-dagar; dock utan at wela yfwas med någon såfång klåde pracht. Forna tiders alshvarsamhet, i denna delen, tyckes
likwäl,

likväl, så här som annorstädes, hos en del vara något förgäten. Det välförtjenta loford kan man dock ej betaga dem, at de hvar och en i sit stånd, äro nog flitiga och trägna i sina gifromål. Sina barn upfostra de på anständig sätt. Utom nödig underrättelse i deras Christendom, blifwa flickebarnen underwisade i spinnande, syende, wäfwande och andra för deras kön nödige och anständige hushålls-sysslor. Gåse barnen blifwa dels borgare och handelsmän efter sina fäder, dels slå de sig på studier och andra civila lefnads sätt, allt efter hvars och ens böijelse och föräldrarnas råd och wilkor; ja en del utwåts ja ock andra landtmanna nåringar til sin födokrok. I allmänhet är folcket här sedigt, höfligt och emot resande och främmande benågit at herbergera och hjelpa hvar ock en efter råd och ämne.

GUDI Allena Ähra!

Min Käraste Bror.

Är Du härmed, Min Bror, en listig målning gifwit
 På Eknäs Stad, och då tillika wisat nått,
 Des öden och des stick: Hur den sin handel drifwit
 Så wäl i forna dar', som ock i dag des sätt;
 Sår Öfwerheten sielf tilfälle at beskåda
 Des brister, och i tid, hur' de skal häfwas, råda.

Söt

För all din möda, slit, och käftnad tack dig göres,
Du, som så värdigt har Din ungdoms tid använt.
Ifrån Parnassen ren det goda loford höres,
Dig och nu hända skal som lärda för har hänt.
På Pindi högd du snart för dygd och wett skal lönas,
Och af Minerva hand med Lager, Krantsen krönas!

Ekenäs d. 22. Julii 1760.

ERIC JOHAN BERGMAN.

Min Käraste Bror.

Du med allmänt nöje Du, Min Bror, framgifwer et icke mins
dre wackeret än nyttigt arbete om wår Födso-ort och deruti
affskildrar dess läge, lynne, Handels-förmoner, beskaffenhet
och rörelse; har jag tillika erhållit et behageligt tillfälle at wisa et
osärgadt, ehuru ringa wedermåle af den renaste broderliga kärlek,
hwaraf mit inra röres öfwer din förköfran och lycka. Ty skal nå-
gon, wid sådant tillfälle, bli intagen af fägnad, må det billigt wara
den, som icke allenast genom blods-bandet dertill är förbunden, utan
som och har at tacka dig för någon tid hafd öm wårdnad och hand-
ledning, så wäl til fruchtan för GUD som kärlek til menniskior; och
Ekenäs, hwilckens wälgång du härmed egenteligen påsyftade, låter
icke heller förglömma at sådant i rättan tid wärckeligen erkänna. At
för öfrigit Gimmelen wille anse Dit företagande, och Du, Min Bror,
winna Dit långtade mål, samt således med det första få insamla,
androm til nöje och Dig til wälgång, den skörd, som en oförtruten
slit och ren dygd sina wänner lofwar, är alt hwad i enfaldighet
och uprichtigt önskas af

Stockholm d. 18. Julii 1760.

Din trognaste Bror.

GABRIEL BERGMAN.